

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

(повна назва інституту/факультету)

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис)

(ініціали, прізвище)

“ ____ ” ____ 20__ р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня « ____ »
(назва ОКР)

з напрямку підготовки (спеціальності) _____
(код та назва напрямку підготовки або спеціальності)

на тему: _____

Виконав (-ла): студент (-ка) ____ курсу, групи _____
(шифр групи)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Керівник _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Консультант _____
(назва розділу) _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ініціали)

(підпис)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 20__ року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Факультет (інститут) _____
(повна назва)

Кафедра _____
(повна назва)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____
(назва ОКР)

Напрямок підготовки _____
(код і назва)

Спеціальність _____
(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ на дипломну роботу студенту

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Економічне обґрунтування напрямів зниження витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» _____

керівник роботи _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «___» _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік завдань, які потрібно розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Реферат

Дипломна робота Новікова Павла Валерійовича на тему «Економічне обґрунтування напрямів зниження витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп», напрям підготовки 6.030504 «Економіка і підприємництво», КПІ, 2014, Київ.

Дипломна робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків та додатків.

Робота виконана в обсязі 99 сторінок, містить 5 рисунків, 55 таблиць та 6 додатків.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні заходів зниження витрат виробництва продукції на підприємстві.

Для аналітичного дослідження та розробки пропозицій в роботі використані калькуляційний метод розрахунку собівартості продукції, горизонтальний, вертикальний, факторний аналізи собівартості, метод ланцюгових підстановок, а також методи групування, індексний, графічний.

В роботі запропоновані та економічно-обґрунтовані заходи щодо зниження витрат виробництва продукції. Реалізація запропонованих заходів із зниження витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» дозволить заощадити 49 845,03 грн на кожній одиниці продукції, при цьому проектна собівартість продукції зменшиться на 25,78% в порівнянні із фактичною.

Об'єкт дослідження – процеси формування витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп».

Предмет – сукупність теоретичних, методичних та практичних підходів до розробки напрямків зниження витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп».

Ключові слова: витрати, собівартість, калькуляція, резерви, виробництво, продукція.

Abstract

Pavlo Novikov graduate work "The economic justification of directions to reduce production costs of Ltd. "Alten Consulting Group" training direction 6.030504 "Economics and entrepreneurship", KPI, 2014, Kyiv.

Graduate work consists of an introduction, four chapters, conclusions and applications.

This work amounting to 99 pages, includes 5 figures, 55 tables and 6 applications.

Purpose is to justify measures to reduce costs of production at the plant.

For analytical research and development proposals in the used calculation method for calculating the cost of production, horizontal, vertical, factor analysis cost method chain substitutions and the methods of grouping, indexed, graphic.

The paper presents and economically reasonable measures to reduce the cost of production. The implementation of the proposed measures to reduce production costs of "Alten Consulting Group" will save 49 845.03 UAH for each unit, and the projected cost of production is reduced by 25.78% compared with the actual.

Object of study – the formation of the Ltd. "Alten Consulting Group" production costs.

Subject – a set of theoretical, methodological and practical approaches to developing areas to reduce production costs of Ltd. "Alten Consulting Group."

Keywords: cost, costs, costing, reserves, production, production.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Теоретична сутність поняття «витрати»	10
1.2. Еволюція наукових підходів до процесу управління витратами	12
1.3. Сучасні підходи до управління витратами промислового підприємства	25
Висновки до розділу І	31
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	33
2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика підприємства	33
2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства.....	37
2.3. Аналіз собівартості продукції підприємства	43
Висновки до розділу ІІ	61
РОЗДІЛ ІІІ. ШЛЯХИ ТА РЕЗЕРВИ ЗМЕНШЕННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА.....	63
3.1. Організаційно-економічне обґрунтування резервів зменшення витрат виробництва...	63
3.2. Розробка заходів з реалізації резервів зниження витрат виробництва.....	66
3.3. Ефективність реалізації резервів зменшення витрат	80
Висновки до розділу ІІІ.....	84
РОЗДІЛ ІV. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	85
ВИСНОВКИ.....	91
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	93
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Функціонування підприємства в умовах ринкової економіки активізує проблему раціонального витрачання ресурсів, докорінного поліпшення управління витратами для забезпечення конкурентоспроможності продукції. В умовах формування ринкових відносин виробник намагається скоротити витрати виробництва, бо це забезпечує зростання доходів підприємця, підвищує ефективність роботи підприємства. Для визначення шляхів зниження витрат виробництва потрібно знати і детально аналізувати їх структуру, яка у різних галузях різна.

Витрати на виробництво продукції є індикатором діяльності підприємства; збільшення витрат може означати як зміни ситуації на ринку, так і недоліки в процесі виробництва. Чим економніше підприємство використовує матеріальні, трудові та фінансові ресурси при виготовленні продукції чи наданні послуг, тим ефективніше здійснюється виробничий процес, тим більший буде прибуток і рівень рентабельності продукції. Отже, зменшення витрат є основним фактором ціноутворення і формування прибутку.

Економічне обґрунтування заходів зниження витрат виробництва є вкрай важливим для кожного підприємства, котре прагне зменшити собівартість продукції, на основі чого покращити свій фінансовий стан.

Основним завданням, яке потрібно вирішити в межах обраної теми і об'єкта дослідження буде аналіз витрат підприємства в процесі виготовлення продукції, пошук резервів та економічне обґрунтування заходів щодо зниження витрат виробництва на підприємстві.

Актуальність вибраної теми дипломної роботи полягає в тому, що на основі пошуку та економічного обґрунтування заходів зниження витрат виробництва можливо покращити фінансовий стан підприємства та більш раціонально використовувати енергоресурси та матеріали.

Теоретична розробка підходів виконана на належному рівні за допомогою опрацювання як вітчизняної, так і зарубіжної літератури.

Подальшого вивчення потребує підбір методики аналізу та її практичне застосування в другому розділі дипломної роботи для виявлення резервів зниження витрат виробництва.

Мета дослідження дипломної роботи – обґрунтування заходів зниження витрат виробництва.

Для досягнення мети поставлені наступні задачі:

В першому розділі дипломної роботи «Теоретичні основи управління витратами підприємства» необхідно розкрити економічну сутність витрат, їх роль у ціноутворенні, зробити класифікацію витрат, дати їм визначення.

В другому розділі «Аналіз витрат виробництва» потрібно подати характеристику фінансово-господарської діяльності об'єкту аналізу, зробити аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції та структури витрат, проаналізувати вплив окремих факторів на собівартість продукції та визначити точку безбитковості підприємства.

В третьому розділі роботи «Шляхи та резерви зниження витрат виробництва» необхідно визначити резерви зниження витрат на виробництво продукції, розробити заходи із реалізації резервів зниження витрат та економічно обґрунтувати заходи зі зниження витрат.

В четвертому розділі «Охорона праці та екологія» потрібно охарактеризувати стан охорони праці на виробництві, провести аналіз потенційних небезпек виробничого середовища, забезпечення нормальних умов праці, пожежної безпеки і охорони навколишнього середовища та екології.

Об'єктом дослідження є процеси формування витрат виробництва товариства з обмеженою відповідальністю «Алтен Консалтинг Груп». Дане підприємство займається проектуванням, виготовленням, монтажем та налаштуванням вузлів обліку та регулювання теплової енергії індивідуальних та центральних теплопунктів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних підходів до розробки напрямків зниження витрат виробництва.

При написанні роботи використовувалися як математичні, так і аналітичні методи дослідження.

Для написання дипломної роботи була використана необхідна інформація з вітчизняної та зарубіжної літератури, періодичних видань, а також дані зі звітності самого підприємства. Основний акцент робився на ті джерела інформації, які тісно пов'язані з обраною темою.

Проведений аналіз витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» виявив резерви, які можна використати для зменшення витрат, а від так і для збільшення прибутку підприємства. Запропоновані шляхи реалізації резервів є економічно обґрунтованими та рекомендовані керівництву до впровадження.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Теоретична сутність поняття «витрати»

Витрати – це грошове вираження витрат виробничих факторів, необхідних для здійснення підприємством своєї виробничої діяльності.

Витрати як економічна категорія є вираженими в грошовій формі затрати підприємств, підприємців, приватних виробників і інших господарюючих суб'єктів на виробництво, обіг та збут продукції. В зарубіжній літературі витрати частіше іменуються як затрати (російський варіант слова «издержки») виробництва і обігу. Таким чином, поняття "витрати" і поняття "затрати" у даному випадку розглядаються як абсолютно еквівалентні терміни.

«Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [1].

«Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)» [2].

Методологічні підходи до класифікації витрат.

Економісти вважають витратами всі платежі — явні та неявні, — які потрібні для залучення ресурсів до конкретного виду діяльності.

У країнах з розвиненими ринковими відносинами існують два підходи до оцінки витрат: бухгалтерський і економічний.

Бухгалтерські витрати представляють собою вартість витрачених ресурсів, вимірювану у фактичних цінах їх придбання. Це витрати, які представлені у вигляді платежів за придбані ресурси (сировина, матеріали, амортизація, праця і т.д.).

Проте для ухвалення рішень про доцільність продовження діяльності свого підприємства власники повинні враховувати економічні витрати.

Економічні витрати - це кількість (вартість) інших продуктів, від яких варто відмовитися або якими слід пожертвувати, щоб отримати якусь кількість даного продукту.

Економічні витрати – це всі види виплат постачальникам за сировину та матеріальні ресурси. Ці витрати складаються із зовнішніх (явних) та внутрішніх (неявних або імпліцитних).

Внутрішні витрати мають неявний, імпліцитний характер, оскільки відображають використання ресурсів, що належать власнику підприємства у вигляді землі, приміщень, активів тощо, за які він формально не платить. Підприємець фактично здійснює ці витрати, але не в явній формі, не в грошовій. Звідси:

$$\text{Економічні витрати} - \text{Імпліцитинг} = \text{Бухгалтерські витрати} [3]$$

Економічні витрати — це ті виплати, які підприємство повинне зробити, або ті доходи, які підприємство повинно забезпечити постачальнику ресурсів для того, щоб відволікти ці ресурси від використання в альтернативних виробництвах.

Класифікація витрат.

Для цілей обліку витрати класифікуються за різними ознаками. В таблиці 1.1 наведена класифікація видів витрат виробничого підприємства [4].

Таблиця 1.1

Класифікація видів витрат виробничого підприємства

Класифікаційна ознака	Види витрат
1	2
Економічний зміст	1. Бухгалтерські 2. Економічні
Час виникнення	1. Поточні 2. Одноразові 3. Майбутні
За економічною роллю у процесі виробництва	1. Основні

	2. Накладні
--	-------------

продовження таблиці 1.1

1	2
Спосіб віднесення на собівартість	1. Прямі 2. Непрямі
Залежність від обсягу виробництва	1. Умовно-змінні 2. Умовно-постійні 3. Змішані
Відношення до процесу виробництва	1. Виробничі 2. Невиробничі
Ступінь однорідності витрат	1. Одноелементні 2. Комплексні
Місце виникнення витрат	1. Витрати виробництва 2. Витрати цеху 3. Витрати дільниць 4. Витрати відділів
Відношення до звітного періоду	1. Витрати поточного періоду 2. Витрати минулого періоду 3. Витрати майбутнього періоду
Ступінь агрегованості	1. Одноелементні 2. Комплексні
Ефективність витрат	1. Продуктивні 2. Непроductивні
За відношенням до продукції, що виробляється	3. Витрати на продукцію 4. Витрати періоду
Залежність від управлінських рішень	1. Релевантні 2. Нерелевантні
За спрямованістю обліку	1. Дійсні 5. Альтернативні
За рівнем контролю	3. Контрольовані 4. Неконтрольовані

1.2. Еволюція наукових підходів до процесу управління витратами

Сучасні західні дослідники пов'язують виникнення теорії обліку витрат з другою половиною XIX ст., коли в 1887 р. було опубліковано перше видання теоретичної праці англійців Джона Магнера Фелса і Еміля Гарке «Виробничі рахунки: принципи і практика їх ведення». Спочатку і протягом тривалого часу витрати виявляли і враховували так званим «котловим» методом, тобто в єдиному бухгалтерському реєстрі з початку звітного періоду враховували всі засоби, витрачені на виробництво, незалежно від ділянок їх використання і цільового призначення. Недолік цього методу полягав в тому, що, даючи

підсумкову суму витрат за той або інший період, він не показував структуру, і, отже, не дозволяв визначити, які витрати можуть бути знижені і на яких ділянках виробництва. Підхід до обліку витрат, запропонований Д. Фелсом і Е. Гарке, передбачав створення системи, покликаної підвищити інформативність даних про витрачені засоби і підсилити контроль за їх використанням. Ця система ґрунтувалася на двох найважливіших нововведеннях. Перше полягало в тому, що всі запаси за всіма витратами зводилися в реєстри за допомогою подвійного запису. Друге полягало в тому, що всі витрати ділилися на фіксовані і змінні. При цьому вважалося, що зміна фіксованих витрат не залежить безпосередньо від різних господарських операцій або обсягу виготовленої продукції. Виділення із загальної маси витрат, умовно-змінних, багато в чому визначило можливість їх нормувати, встановлювати норму використання ресурсів на певний об'єм готових виробів. Крім того, був встановлений точніший зв'язок між витратами на виробництво готового виробу і його собівартістю, що дало можливість сформулювати в майбутньому систему «стандарт-кост» [5].

Робота Д. Фелса і Е. Гарке відповіла на багато поточних питань, але по суті це були теоретичні відповіді. В той час вже в 1889 р. ці відповіді знайшли своє практичне відображення в першій системі порівняння фактичних витрат з нормативними. Цю систему створив Джордж Пеплер Нортон, згідно якої фактичні витрати по кожній ділянці виробництва порівнювалися з витратами по цьому процесу, прийнятими за норму. Складські і управлінські витрати, а також витрати загального характеру враховували на окремих рахунках, а потім зіставляли з чистим прибутком або збитком так само, як і на рахунках фінансового обліку.

Облік витрат за єдиною схемою подвійного запису закріпив витрати за відповідними ділянками господарської діяльності, що дозволило Джону Манну в 1891 р. класифікувати умовно постійні або накладні витрати [6]. Таким чином, виявлення накладних витрат, пов'язаних з купівлею сировини і реалізацією готової продукції, дозволило надалі виключати їх з нормування і

зосередитися лише на витратах, пов'язаних з виробництвом, а, отже достовірніше визначати результат виробництва, не змінений жодними невиробничими накладними витратами.

Продовжуючи класифікацію витрат, відомий американський автор Олександр Гамільтон Черч в роботі «Адекватний розподіл виробничих витрат», яку опублікував в 1901 р., розділив накладні витрати, що пов'язані з виробництвом, на накладні витрати на робочу силу і на загальноорганізаційні витрати. Наступним кроком в деталізації обліку витрат і фокусуванні його на виробництві стали ідеї Черча по обліку робочого і машинного часу. Він запропонував розділити виробничу ділянку на декілька виробничих центрів залежно від того, яке устаткування застосовують ці центри, і розділяти накладні витрати між ними на основі відпрацьованих машинно-годин [7].

Одним з найважливіших завдань подальшого розвитку теорії обліку витрат на виробництво став пошук відповіді на питання: у якій пропорції слід включати в собівартість продукції умовно-постійні витрати, тобто визначення собівартості і формування витрат з метою оперативного контролю за випуском продукції. Були розроблені різні методи розподілу витрат, що дозволяють об'єктивно розподілити умовно постійні витрати між одиницями продукції.

При виробництві однорідної продукції можна застосовувати традиційні позамовний та попроцесний методи калькулювання. Проте різноманітність продукції може приводити до значного ускладнення і суб'єктивності у визначенні собівартості даними методами калькулювання.

Якщо слідувати концепції обліку змінних виробничих витрат (директ-костинг), висунутій в 1936 р. Джонатаном Харрісом, необхідність розподілу накладних витрат зникає. Суть «директ-костинг» полягає в тому, що приймаючи висунуту ще в 1887 р. Д. Фелсом і Е. Гарке концепцію ділення витрат на умовно-постійні та змінні, в основу собівартості кладуться лише змінні виробничі витрати. Непрямі витрати виключаються з собівартості, оскільки, на думку прибічників цього методу, вони викликані не стільки безпосередньо процесом виробництва, скільки перебігом часу. Це твердження

довгий час не мало широкого вживання. Лише з середини 60-х років завдяки макроекономічним дослідженням «директ-костинг» стає переважаючим методом в обліку витрат на заході [8].

До кінця XX століття була звернена увага на те, що поняття «директ-костинг» більше означає «прямі витрати», хоча з методологічної точки зору ця система обліку витрат передбачає включення у виробничу собівартість продукції лише змінних виробничих витрат, а саме: прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці і змінних загальновиробничих накладних витрат. Тому в практиці роботи професійних бухгалтерів і в спеціальній літературі, що пов'язана з сертифікацією професійних бухгалтерів, з'явилося поняття «верібл-костинг», який більш точно відображає суть методу обліку змінних виробничих витрат.

З еволюцією теорії і практики обліку витрат стає очевидним той факт, що для підприємства важлива не стільки собівартість продукції, точне і повне визначення якої сьогодні залишається загадкою для бухгалтера, скільки запобігання невиправданих витрат, яких можна було б уникнути. Рішенням цієї задачі стала поява на початку XX ст. в США, а потім і Європі, системи порівняння фактичних витрат з нормативними - «стандарт-кост», запропонованої Гаррінгтоном Емерсоном і Чартером Гаррісоном. В результаті співпраці Г. Емерсона і Ч. Гаррісона була створена система, основною метою якої було визначення ефективності роботи підприємства і усунення неефективності його роботи шляхом порівняння фактичних витрат з нормованими. Ця система розглядає не статику, а динаміку господарського процесу підприємства з метою контролю витрат за відхиленнями [9].

Сенс системи «стандарт-кост» полягає в тому, що до обліку вноситься те, що повинно статися, а не те, що сталося, враховується не суще, а належне, і відособлено відображаються відхилення, що виникли. Основне завдання, яке ставить перед собою дана система – облік витрат і відхилень в прибутку підприємства. У її основі лежить чітке і тверде встановлення норм затрат матеріалів, енергії, робочого часу, праці, зарплати і всіх інших витрат,

пов'язаних з виготовленням будь-якої продукції або напівфабрикатів. Основний постулат «стандарт-кост» - фактичні показники витрат завжди перевищують нормативні, оскільки норма – це мінімальні витрати для даних умов, тобто насправді облік полягає у фіксації безлічі відхилень. Якщо ж відхилень не виникло або фактичні витрати менші нормативних, то це означає, що була визначена не гранично низька норма витрат і її потрібно скорегувати, тобто зменшити. Будь-які витрати порівняно з нормами приводять до перевитрати засобів, аналіз яких є джерелом інформації про невикористані ресурси підприємства, його потенціал і невиправдані витрати.

Слід зауважити, що традиційні методи обліку витрат не відповідають вимогам сучасної конкурентної боротьби на ринку. Тому одним із найважливіших завдань є модифікація методології обліку витрат і калькулювання собівартості нових продуктів. Для забезпечення конкурентоспроможності продукції потрібно дотримуватись основних рецептів успіху: «продавай дешевше, ніж інші», «зроби продукт відмінним від інших», «концентруйся на якості». Але для того, щоб скористатися певним рецептом успіху, наприклад, продати свій продукт дешевше, ніж конкуренти, потрібно спочатку виготовити цей продукт більш дешевим.

Фахівці Японії з виробничого менеджменту і управлінського обліку ще в 60-х роках XX ст. запропонували просте і ефективне рішення цієї проблеми, розробивши концепцію управління витратами за цільовою собівартістю - систему «таргет-костинг», яку успішно використовують на практиці вже більше сорока років [10]. Вперше систему «таргет-костинг» офіційно було застосовано в корпорації Toyota в 1965 р., хоча деякі більш прості її форми ще в 1947 р. використовувала компанія General Electric. Напевно саме тому американці приписують честь винаходу системи «таргет-костинг» Лоуренсу Майлзу з корпорації General Electric, але його система управління цільовими витратами була не більше ніж досить примітивною версією сучасної концепції, що не набула достатньо широкого поширення. Повномасштабне ж впровадження «таргет-костинг» в промислових корпораціях США почалося лише в кінці 1980-

х років, причому – що вельми примітно – за зразок було взято саме японську модель, достатньо ефективна і просунута на той час [11].

Першим, хто спожив сучасне формулювання – «таргет-костинг», був Тоширо Хиромото, який опублікував в 1988 р. одну з самих цитованих в подальші роки статей, присвячених досягненням японського управлінського обліку. Раніше термін «таргет-костинг» в англomовних ділових і професійних виданнях не вживався.

Таким чином, система «таргет-костинг» – це цілісна концепція управління, яка підтримує стратегію зниження витрат і реалізовує функції планування виробництва нових продуктів, превентивного контролю витрат та калькуляції цільової собівартості відповідно до ринкових реалій. Основна ідея «таргет-костингу» полягає в тому, що традиційна формула ціноутворення: $\text{Ціна} = \text{Собівартість} + \text{Прибуток}$ трансформована у рівність: $\text{Ціна} - \text{Прибуток} = \text{Собівартість}$. Тобто, «таргет-костинг», на відміну від традиційних методів ціноутворення, передбачає розрахунок собівартості виробу, виходячи із ціни реалізації, встановленої на основі маркетингових досліджень, що проводяться перед початком розробки нового продукту.

Для визначення цільової собівартості виробу від очікуваної ринкової ціни віднімається бажана величина прибутку. Під цільовою собівартістю розуміють гранично допустиму (з точки зору ринку збуту) собівартість, яка повинна бути орієнтиром для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на сегменті ринку. Цільова собівартість виробу є основою для визначення величини допустимих витрат на кожний його структурний елемент.

Важливим етапом «таргет-костингу» є конструювання вартості, тобто системне вивчення усіх функцій виробу і факторів витрат з метою зниження елементів витрат майбутнього виробу, що забезпечить бажаний рівень витрат та задоволення конкретних потреб споживачів. На стадії проектування продукту спеціалісти вишуковують оптимальну комбінацію рівня витрат і якості, вносять багаторазові зміни у пробний проект і лише тоді, коли кошторисна собівартість не буде перевищувати цільову, оформляється остаточний варіант

проекту. Для досягнення допустимої величини витрат використовується функціонально-вартісний аналіз, який дозволяє оптимізувати технічні рішення з використанням показників якості і функціонально-необхідних витрат. Результатом функціонально-вартісного аналізу може бути покращення дизайну виробу, заміна матеріалу, модифікація технологічного процесу тощо. У процесі конструювання вартості контролер допомагає конструкторам і технологам визначити види діяльності, витрати на які потребують зниження, та вплив на витрати різних проектних рішень.

Якщо «таргет-костинг» застосовується виключно для встановлення цільових витрат на виробництво продукції, виходячи з ціни основних конкурентів, то його можна розглядати як специфічне вираження бенчмаркінгу і вважати інструментом стратегічного контролінгу процесу виробництва. Проте, у випадках розподілу цільових витрат на витрати окремих вузлів і компонентів продукту і, зокрема, в рамках контролю і регулювання цільових витрат виникає потреба в оперативному контролінгу.

В першу чергу до завдань оперативному контролінгу відносять розробку конкретних заходів із зниження витрат на виробництво окремих компонентів і витрат, пов'язаних із забезпеченням певних функцій (властивостей) виробу. Спочатку сукупні цільові витрати деталізуються на витрати окремих вузлів і компонентів. Потім цільові виробничі витрати окремих вузлів чи компонентів порівнюються з плановими чи фактичними витратами, щоб визначити різницю між ними, як задана величина, входить у процес регулювання виробничих витрат.

Таким чином, в даний час в міжнародній практиці існує два підходи до визначення поточних результатів діяльності. Перший підхід направлений на вдосконалення калькуляції і контролю за витратами по кожному окремому виду готової продукції, а другий – на вдосконалення методики прийняття управлінських рішень, уміння їх корегувати залежно від змін ринкової кон'юнктури і інших чинників.

Прагнення економічної думки зблизити ці підходи, привело до виникнення безлічі змішаних варіантів систем обліку і контролю витрат та результатів виробничої діяльності. На базі обліку часткових витрат були розроблені:

- багатоступеневий облік витрат;
- облік відшкодування постійних витрат;
- облік відшкодування граничних стандартних витрат.

Багатоступеневість при обліку витрат обумовлена тим, що облік постійних витрат ведеться не в одному місці, а зосереджений по ряду методологічних сегментів. Перевагою багатоступеневого обліку витрат можна вважати кращу – з врахуванням критеріїв, істотних для управління підприємством, - структуризацію витрат. При цьому досягається велика точність даних. Встановлення маржинального доходу на покриття витрат кожного рівня можна використовувати для оцінки окупності видів продукції, які виробляються, визначення рентабельності окремих підрозділів підприємства і знаходження нижньої границі для відпускних цін.

Облік відшкодування постійних виробничих витрат є модифікацією багатоступеневого методу обліку витрат та результатів виробничої діяльності. Його суть полягає в з'єднанні обліку змінних витрат з врахуванням повних витрат. При цьому непрямі витрати не розподіляються по якійсь базі, а формуються по певному відсотку від величини фактично понесених витрат. Процедура починається з порівняння відомої ринкової ціни з собівартістю. Потім по кожному рівню виробничого процесу встановлюється, якою мірою ціна покриває вартість.

Облік відшкодування граничних витрат на виробництво заснований на припущенні про існування жорсткої лінійної залежності між величиною витрат і обсягом виробництва. На практиці це приводить до чіткого розмежування витрат на постійні і змінні. При цьому всі витрати групуються по місцях їх виникнення. Сума фактичних витрат знаходиться шляхом корегування нормативних витрат на величину виявлених відхилень. Фіксація відшкодування

граничних стандартних витрат забезпечує адміністрацію інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень в умовах неповного використання виробничих потужностей підприємства. На базі обліку повних витрат виникли: облік відносно індивідуальних витрат; облік витрат по чинниках виробництва; функціональний облік витрат; структурний облік витрат; облік постійно розподілених витрат.

Згідно з варіантом обліку відносних індивідуальних витрат, що розроблений П. Рібелем, по місцях виникнення, по центрах відповідальності і по носіях відносять лише ті витрати, які можна з ними ідентифікувати. Завдяки цьому повністю зникають непрямі витрати, і всі витрати можна трактувати як прямі.

Обмеженість ресурсів підприємства висуває завдання більш ефективного їх використання. Облік витрат по чинниках виробництва не вимагає ділення витрат на постійні та змінні. У основі даного обліку витрат і результатів діяльності покладена передумова, згідно якої витрати ресурсів мають різну інтенсивність залежно від фази господарського циклу підприємства. Дана система обліку витрат передбачає групування витрат в розрізі кожного виробничого чинника і кожної фази відтворення, адміністрація отримує інформацію про необхідність понести ті або інші витрати, пов'язані з прийняттям тих або інших управлінських рішень по зміні обсягів виробництва, накопиченню ресурсів або міри їх використання і так далі.

Найбільш відомий варіант функціонального обліку витрат розробив Р. Бере. Ідея, покладена в основу цього методу полягає в тому, що будь-яке підприємство повинне прагнути до оптимального використання свого виробничого і організаційного потенціалу, але це досягається лише у випадках, якщо підприємство найбільш повно реалізує всі свої функції [12].

Функціональний облік може бути організований на базі функціонально-вартісного аналізу і передбачає чітке розділення функцій і розробку облікових процедур, що дозволяють виміряти результати цих функцій. Витрати підприємства групуються окремо по кожній функції для того, щоб виявити їх

залежність від об'єму продукції, що випускається, величини наданих послуг, а також визначити зміну витрат у часі.

Основи функціонально-вартісного аналізу були закладені в кінці 40-х років XX ст. Ю. М. Соболевим (СРСР) та Л. Майлзом (США). Він відноситься до найбільш ефективних видів аналізу діяльності щодо виявлення резервів економії витрат матеріальних, трудових і грошових ресурсів на виробництво продукції. Функціонально-вартісний аналіз проводиться з метою виявлення резервів зниження витрат за рахунок ефективніших варіантів виробництва, ліпшого співвідношення між споживчою вартістю виробу та витратами на його виготовлення. Він базується на пошуку способів зниження матеріало-, енерго-, і трудомісткості продукції [13].

Функціонально-вартісний аналіз на відміну від традиційних методів економічного аналізу, має принципові особливості: використовує систематичний і комплексний підхід до рішення проблеми, у першу чергу це – функціональний підхід, за якого досягається найбільш економне здійснення функцій об'єкта, що досліджується; застосовує колективні творчі методи і прийоми пошуку ідей; забезпечує єдність конструктивно-технологічних і економічних завдань. Тому, функціонально-вартісний аналіз у першу чергу спрямований на пошук резервів зниження витрат на ресурси через усунення непотрібних функцій об'єкта, що досліджується [14].

Особливо ефективним і доцільним функціонально-вартісний аналіз є під час впровадження інновацій на підприємствах.

Таким чином у функціональному обліку використовується ширша, ніж при традиційному обліку витрат, структура витрат підприємства. Крім того, функціональний облік може бути організований по правилах обліку змінних витрат, він дозволяє виділяти і отримувати як облікові, так і планові дані, створює умови для контролю залежності величини витрат від міри використання виробничих потужностей підприємства, його легко адаптувати до умов виробництва і ринку, що змінюються.

Структурний варіант обліку витрат найкращим чином відповідає завданню інформаційного забезпечення адміністрації підприємства відомостями про очікувані зміни навколишнього середовища. Рішення завдання досягається завдяки тому, що всі витрати діляться на три групи: прямі (змінні), загальні змінні, структурні. Виділення останньої групи дозволяє створити інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, що направлені на розвиток підприємства в умовах ринкової кон'юнктури, яка змінюється. Короткострокові структурні витрати включають витрати, пов'язані з підтримкою виробничого потенціалу підприємства в експлуатаційній готовності при заданій мірі інтенсивності роботи машин і устаткування, а також заробітну плату в тій її частині, яка не входить в загальні змінні витрати. Довгострокові структурні витрати включають витрати, пов'язані з досягненням як поточних – встановлених на рік, так і перспективних – встановлених на триваліший період, цілей. Облік довгострокових витрат передбачає зіставлення витрат з можливими доходами від реалізації готової продукції [15].

Функціональний і структурний облік витрат підприємства можуть бути організовані як за повною, так і за скороченою собівартістю.

Найбільш традиційним варіантом обліку витрат і результатів господарської діяльності підприємства є облік витрат на виробництво, що постійно розподіляються. Такий облік передбачає три етапи розподілу виробничих витрат [16]:

- включення в собівартість продукту прямих пропорційних (змінних) витрат;
- включення в собівартість продукту змінної частини загальновиробничих накладних витрат;
- віднесення на різні види готової продукції постійних загальновиробничих накладних витрат встановленим на підприємстві способом.

При цьому для розподілу постійних загальновиробничих накладних витрат застосовують різні способи: пропорційно сумі певних прямих витрат,

відпрацьованому робочими або машинами часу тощо. При цьому, облік витрат зосереджується не на кінцевому продукті виробництва, а безпосередньо на виробничому процесі [17].

Справжню революцію в обліку витрат ознаменувало ділення витрат на умовно-постійні і змінні, що дозволило широко використовувати дані бухгалтерського обліку для цілей управління виробничими і комерційними процесами.

Вивчаючи поняття «управління» у взаємозв'язку з якою-небудь системою на підприємстві, слід зважати на неоднозначність цього визначення. З одного боку, під управлінням розуміють діяльність по керівництву якою-небудь системою або підприємством у цілому; з іншого – сукупність суб'єктів цієї діяльності, тобто кадри підприємства. Таким чином, поняття «управління» стосовно до господарюючого суб'єкта можна розглядати в двох контекстах: як процес (діяльність) і як інститут.

Якщо визначати управління як процес, то управління – це систематична сукупність усіх управлінських дій господарюючого суб'єкта у процесі підготовки рішення. Функціонально це визначає постановку проблеми, пошук і ухвалення рішень, розподіл відповідальності за ними, виконання рішень, контроль за виконанням і коректування. Таким чином, управління витратами – це неперервний процес комплексних дій, спрямованих на затрати господарюючого суб'єкта з метою забезпечення їхнього оптимального рівня, структури і динаміки [18].

Головними складовими системи управління витратами підприємства є наступні: об'єкти, за якими формуються витрати за обсягом і структурою; технологія управління витратами (здійснення процедур, що необхідні для виявлення відхилень фактичних показників витрат від запланованих); суб'єкти управління витратами (структурні підрозділи підприємства, що здійснюють певні процедури управління витратами); предмети управління витратами.

Однією з функцій системи управління витратами є контроль витрат. Основне завдання управлінського контролю полягає в забезпеченні

узгодженості поставлених завдань, коли інтереси кожного окремо взятого співробітника збігаються з інтересами всієї організації. Управлінський контроль включає ряд правил і процедур, використовуваних менеджерами для виміру результатів діяльності центрів відповідальності і визначення того, чи відповідають отримані результати запланованим показникам, і якщо ні – для розробки корегувальних заходів.

Суб'єктами управлінського контролю на підприємстві є менеджери нижчої, переважно середньої і вищої ланки управління.

Об'єктом управлінського контролю є діяльність організації і основні характеризуючі показники: дохід від реалізації, витрати і прибуток. Витрати контролюються найбільше, тому найважливішим елементом управлінського контролю можна вважати управлінський контроль витрат. Тобто контроль витрат – необхідний елемент контуру управління організацією, без якого інші функції управління не можуть бути повноцінно реалізовані.

З початку ХХІ ст. глобалізація економіки викликала перехід управлінського обліку до останньої стадії – інтеграції. Після 2000-го року з'явилася необхідність істотно змінити підхід до управління витратами у зв'язку з посиленням ролі стратегічного управління з врахуванням глобальних змін в технологіях і системах управління [19]. Якщо до початку ХХІ ст. вважалося, що управлінський облік обслуговує лише стадію виробництва, у тому числі і в частині витрат, то сучасний стратегічний управлінський облік на підприємстві передбачає облік, контроль і управління витратами на основі інформації внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства з метою забезпечення не лише стадії виробництва, а також довиробничої та післявиробничої стадій. Були запропоновані три базові стратегії виживання підприємства в довгостроковій перспективі при динамічній зміні зовнішнього середовища: стратегія зниження витрат; стратегія диверсифікації; стратегія зосередження на сегменті [20].

Запропонована в кінці ХХ ст. професорами Гарвардського університету Робіном Купером і Робертом Капланом калькуляція на основі діяльності

привела до розробки стратегії цільової калькуляції витрат, яка була запропонована японськими компаніями, а потім впроваджена в практику діяльності підприємств США і Європи. Основна ідея калькуляції на основі діяльності враховує той факт, що лише 15...20 % всієї повної собівартості продукту складають витрати технологічного процесу. Ці положення і викликали стратегію безперервного вдосконалення діяльності у тому числі і калькуляції з метою безперервного вдосконалення діяльності [21].

Крім того, одним з елементів стратегічного управління витратами стала комплексна орієнтація на логістику. За оцінками експертів, первинні витрати на логістику можуть досягати 30 % обороту, але в майбутньому ці витрати повинні окупатися [22].

1.3. Сучасні підходи до управління витратами промислового підприємства

Узагальнюючи матеріали зарубіжних та вітчизняних вчених, можна виокремити наступні базові концепції управління витратами: концепція витратоутворюючих чинників (традиційне управління витратами, управління цільовими витратами); концепція за функціональною системою (ABC); концепція доданої вартості; концепція альтернативних витрат; концепція трансакційних витрат; концепція стратегічного управління витратами (8CM); концепція витрат, що пов'язана з якістю.

Концепція витратоутворюючих чинників має назву традиційного управління витратами (управління цільовими витратами). Ця концепція, як теоретична основа управління витратами, була сформульована у 80-х роках XX століття західними вченими. Одночасно в Росії у 1985 році Хотинською Г.І. було проведено дослідження залежності витрат побутових послуг від структурних чинників. Витрати за цільовим призначенням розподіляються на дві категорії: прямі і непрямі витрати. Прямі витрати можуть бути спостережені по кожній цільовій витраті, тому що вони прямим і єдиним способом можуть

бути конкретно віднесені на продукт згідно з встановленою метою. Такий спосіб можна назвати відстеженням витрат. Непрямі витрати не можуть безпосередньо доведені до кожної цільової витрати, тому що мають відношення одночасно до декількох напрямів використання. У зв'язку з чим, непрямі витрати відносяться до цільових за допомогою розподілу понесених витрат певного типу. База розподілу є важливим чинником, який значною мірою впливає на розмір витрат. Такий вид описується як причинно-наслідковий розподіл. У випадку менш значущої бази розподілу використовується термін «умовний розподіл». У залежності від способу віднесення непрямих витрат за цільовим призначенням використовуються дві системи розподілу традиційна система розподілу витрат і функціональна система [22].

Функціональна система, яка також має назву системи ABC за першими літерами відповідного англійського терміну «activity-based costing», це - витрати на основі видів діяльності або функцій (драйверів). Системи розподілу витрат типу ABC стали застосовуватися в практичній діяльності зарубіжних підприємств наприкінці 80-х років 20 сторіччя. Головною метою впровадження функціональних систем було застосування причинно-наслідкового розподілу витрат. І в традиційній, і в функціональній концептуальних системах управління витратами при віднесенні прямих витрат на продукт за цільовим призначенням застосовуються цілком схожі підходи. Відмінності полягають у способах розподілу непрямих витрат і виборі бази їх розподілу [23].

В практиці зарубіжних підприємств широко розповсюджена **концепція доданої вартості управління витратами**. Принцип цієї концепції полягає у тому, що основним чинником, який визначає характер кривої конкурентної пропозиції підприємства, є крива його граничних витрат.

Граничні витрати – це додаткові витрати, які пов'язані з виробництвом додаткової одиниці продукту найдешевшим способом. Граничні витрати ще називають «прирощенням витрат», «диференційними витратами», «додатковими витратами». Концепція природжених витрат і надходжень схожа на **концепцію маржинальних витрат й маржинальних надходжень** [24].

Основне розходження міститься в тому, що маржинальні витрати й маржинальні надходження представляють додаткові витрати й надходження тільки на додаткову одиницю продукції, яка випускається, в той час як прирощені витрати й надходження відображають витрати й надходження у результаті декількох додаткових одиниць продукції.

Концепція доданої вартості відіграє ключову роль в управлінні витратами. Згідно з цією концепцією усі види діяльності, які призводять до витрат, поділяються на: такі, які приносять підприємству додаткову вартість (тобто їх наявність є виправданою); такі, які не приносять підприємству додаткової цінності.

Останні витрати розглядаються як найбільш перспективними, з точки зору зниження витрат. У стратегічному позиціюванні вартість розглядається з точки зору різних етапів загального ланцюжка цінностей, частиною якого є підприємство та його підрозділи. Концепція ж доданої вартості розглядається як дуже вузькою і, навіть, небезпечною [24].

Концепцію доданої вартості характеризують як сучасну парадигму управління витратами, в якій складові витрат досліджуються на всіх етапах додавання вартості. Вивчення витрат починається з етапу придбання запасів і закінчується етапом продажу продукції (робіт, послуг). Основою такої концепції управління витратами є збільшення різниці (доданої вартості) між вартістю придбання запасів і вартістю продажу продукції (робіт, послуг). Але в такому випадку з процесу контролю випадає велика частина матеріальних витрат, що є важливим для матеріалоємних виробництв [25].

Ця концепція управління витратами обмежує вплив витрат, які пов'язані з вищевказаними господарськими операціями, на загальну величину витрат. У матеріалоємних виробництвах аналітичні оцінки з цих позицій будуть не зовсім коректними. У зв'язку з чим, прийняті рішення з управління витратами можуть бути помилковими [26].

Концепція альтернативної вартості витрат ще має назву витрат упущених можливостей. При визначенні витрат виробництва важливе значення

мають два положення: 1) кожний ресурс обмежений; 2) кожний вид ресурсу має хоча б два альтернативних способу застосування [27]. Тому, коли підприємство використовує якусь кількість ресурсу (він є обмежений) у виробництві певного товару, така кількість ресурсу не використовується у виробництві якого-небудь іншого товару (тобто була альтернативна можливість використання).

Витрати упущених можливостей можна оцінити за двома способами: по-перше, з точки зору упущеної можливості альтернативно отримати який-небудь реальний фізичний продукт; по-друге, з точки зору упущеної вартості даного реального продукту. Треба мати на увазі, що у складних технологічних виробництвах витрати упущених можливостей не завжди можливо оцінити прямо [28]. В оцінці таких витрат є присутнім суб'єктивний момент, їх ніхто не може обміряти, крім підприємця, оскільки тільки він здатний оцінити упущену вигоду.

Грошова форма витрат упущених можливостей певного товару – це кількість грошей, необхідних для використання якогось фактору виробництва для випуску саме цього товару, а не іншого. Або, це кількість грошей, які необхідні для відволікання конкретних ресурсів від виробництва одного товару й використання цих ресурсів у виробництві іншого товару.

Поняття транзакційних витрат і їх використання в економічному аналізі є важливим теоретичним досягненням сучасної науки [29]. У сучасній економіці вартість транзакційних витрат постійно зростає. Нобелівський лауреат Дуглас Норт прийшов до висновку, що «понад 45 відсотків національного доходу припадає на транзакції, і до того ж ця частка збільшилась, порівняно з 25 відсотками в минулому столітті. Отже, економічні ресурси, витрачені на транзакції, досягли значного розміру і невпинно зростають» [29]. Наприкінці другого тисячоліття валовий внутрішній продукт Сполучених Штатів Америки перевищив 8 трлн. доларів і частка транзакційних витрат наблизилась до 50% американського національного продукту, тобто майже 4 трлн. доларів і складає близько третини світової його величини. В останні десятиріччя, на думку Дж. Лафта, приділяється значна увага

економічних інститутів до вивчення трансакційних витрат у зв'язку з їх значним ростом. По-деяких оцінках до 55%, або навіть до 70-80% від ВВП складає вартість трансакційних витрат [30]. Особливо для економік постсоціалістичних країн витрати інституціональної трансформації є значною складовою трансакційних витрат. Звідси з'явилася ще одна назва таких витрат: ***інституціональні витрати (витрати угод)***, оскільки це витрати на створення, використання, підтримку та перетворення інститутів. Трансакційні витрати зростають пропорційно збільшенню невизначеності умов господарювання та ненадійності партнерів [31].

Ідеєю концепції трансакційних витрат є той факт, що в економіці є два види витрат: виробничі (операційні) і трансакційні. Основою в цій концепції визнається економічна угода, операція, взаємодія, трансакція, витрати по здійсненню яких і визнаються трансакційними [32].

Концепція стратегічного управління витратами (стратегічного позиціювання) уперше сформульована в 90-х роках 19 століття відомими в США експертами з стратегічного використання інформації про витрати Дж. Шанком і В. Говіндараджаном. Викладена ними концепція полягає у включенні до сфери управлінського обліку та аналізу витрат докладної інформації про стратегічний розвиток підприємства, галузі й економіки в цілому. Докладна інформація про витрати застосовується з метою розробки стратегії компанії на досягнення конкурентних переваг. Традиційні системи управління витратами «доочищають» себестоимость, в том числе используя зависимость издержек от объемов продукции» [33]. Концепція стратегічного управління витратами – це результат злиття трьох напрямів стратегічного менеджменту: аналізу ланцюжка цінностей; аналізу стратегічного позиціювання; аналізу й управління функціями витрат [34].

Ідея концепції стратегічного управління витратами полягає в тому, що аналіз витрат підприємства дозволяє піднятися на найбільший рівень причин їх виникнення. У цьому випадку існує потенційна можливість, прийнявши стратегічне рішення на верхньому рівні (наприклад, змінивши технологію)

відразу позбавитися від великої кількості факторів нижчого рівня (виробничих, комерційних носіїв витрат). Але стратегічне рішення призводить, як правило, до великого обсягу інвестиційних витрат. Тому, таке рішення необхідно ретельно перевіряти й обґрунтовувати по кожному інвестиційному проекту.

Концепція витрат, що пов'язана з якістю була сформована ще в 50 роки минулого століття. Але за її застосування у діяльності підприємств виникає ряд проблем, до яких по-перше, можна віднести оцінку прибутковості конкретних заходів [35].

Витрати з управління якістю віддзеркалюють вартість ресурсів, що використовуються для забезпечення споживача товарами й послугами відповідної якості.

Концепція управління конкурентоспроможними витратами. Конкурентоспроможність є об'єктом управління промислового підприємства. В аспекті управління конкурентоспроможністю є вагомим дослідження і розробки вітчизняних вчених і вчених країн СНД, серед яких виділяються дослідження представників київської, донецької, харківської, львівської, московської та інших наукових шкіл. В наукових працях дослідників звертається увага до визначення методів аналізу конкурентоспроможності [36], моделей розподілу конкурентних переваг підприємств у економічному просторі [37], визначенню шляхів і засобів конкурентних переваг вітчизняної економіки [39].

На корпоративному рівні в підвищенні конкурентоспроможності підприємства важливого значення набуває застосування логістичного підходу, або логістичного міксу. Логістичний підхід дозволяє забезпечити наявність необхідного продукту у потрібній кількості і якості в необхідному місці у встановлений час для конкретного споживача з найкращими витратами. Тобто логістичний підхід дозволяє визначити ключові показники конкурентоспроможності підприємства - якість, час і витрати - як своєрідні вимірювачі конкурентної позиції підприємства на ринку [40].

Вирішальна роль показників якості, часу і витрат у формуванні конкурентних переваг в умовах сучасного міжнародного бізнесу визначається

дослідниками у більшості сучасних теорій конкуренції. Концентрація зусиль на одному з цих стратегічних напрямків, наприклад на витратах, здатна забезпечити підприємству лідерство у витратах на визначальному сегменті ринку, де цей чинник має вирішальне значення. Одночасний акцент на зниження витрат, підвищення якості продукції і швидкості виведення її на ринок може виокремлювати підприємство як лідера на конкурентному ринку. Вимогою до працівників у ефективних компаніях має стати перехід у їхній роботі від витрат і якості до конкурентних витрат і якості і своєчасного реагування. Отже, конкурентоспроможність може бути визначена як певний суміш компонентів якості, швидкості виконання операційних процесів та витрат підприємства [41].

Витрати підприємства визначають його цінову конкурентоспроможність, можливість використання цінових методів конкурентної боротьби й «запас міцності» на випадок погіршення кон'юнктури ринку. До того ж, повні витрати підприємства, в частковості їх структури, посередньо характеризують можливості оптимального функціонування підприємства. Вплив витрат на точку беззбитковості визначає можливість виходу на нові ринки: тобто, кон'юнктура нового ринку є прямий шлях отримання прибутку. Досягнення необхідної величини прибутку можливо тільки при низькому рівні витрат.

Портер підкреслює, що для забезпечення низьковитратності підприємства потрібно випереджати конкурентів у володінні ринком. У разі ринкових змін структури витрат, зумовлених інноваційними процесами, витрати таких фірм можуть бути нижчими, ніж тих, що раніше закріпилися на ринку, але не здатного швидко реагувати на зміни [42].

Висновки до розділу I

У процесі своєї виробничої діяльності підприємство проводить безліч фінансово-господарських операцій і постійно несе витрати, пов'язані з їх проведенням. Одні групи витрат безпосередньо пов'язані зі здійсненням

конкретної операції (із конкретним об'єктом витрат), інші — мають загальний характер і необхідні для забезпечення функціонування підприємства в цілому. Тому важливого значення набуває не лише контроль загальної кількості витрат, але також їх склад та характер.

Перші кроки до групування витрат пов'язують із іменами Джона Фелса та Еміля Гарке, які у 1887 р. опублікували свою теоретичну працю "Виробничі рахунки: принципи і практика їх ведення". Впродовж століття було запропоновано багато різних підходів щодо класифікації та управління витратами, таких як система порівняння фактичних витрат з нормативними («стандарт-кост»), поділ витрат на умовно-змінні та умовно-постійні («директ-кост»), управління витратами за цільовою собівартістю («таргет-кост») та їх модифікації, які розвинулися у сучасні концепції: концепцію витратоутворюючих чинників; концепція за функціональною системою (ABC); концепцію доданої вартості та інші.

На сьогодні підприємства розглядають собівартість продукції або послуг у двох площинах: за елементами витрат та за статтями калькуляції. У світовій практиці господарювання застосовуються різні методи калькулювання. Найчастіше використовується калькулювання за повними та неповними витратами.

Метод калькулювання за повними витратами передбачає, що всі види витрат на виробництво і реалізацію включаються у собівартість. Такий метод є традиційним для вітчизняних підприємств.

Європейські країни найчастіше застосовують метод калькулювання за неповними витратами. Класичним методом калькулювання за неповними витратами є метод «директ-кост», коли на собівартість окремих виробів відносять лише прямі витрати, а непрямі на повний період.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Господарсько-правові засади функціонування та загальна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Алтен Консалтинг Груп» є господарським товариством, створеним з метою задоволення суспільно-корисних потреб та одержання прибутку. Товариство засноване на приватній власності. Воно має статутний капітал, поділений на частки.

ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» працює у сфері житлово-комунального господарства на території України з 2009 року. Головний офіс і виробниче приміщення знаходяться у м. Києві. Філій або відокремлених підрозділів товариство не має. Діяльність Товариства здійснюється згідно з Цивільним та Господарським кодексами України, Статутом товариства та іншими нормативно-правовими актами України.

Підприємство розпочинало свою діяльність як проектно-монтажна та вишукувальна організація в галузі промислової енергетики та житлово-комунального господарства. У сферу її інтересів входило: постачання електрообладнання всіх класів напруги для первинних і вторинних ланцюгів електроживлення, насосного обладнання та арматури, засобів автоматизації, проектування, монтаж і налагодження інженерних систем (опалення, ХВП і ГВП).

Накопичений досвід компанії у сфері тепlopостачання житлово-комунального господарства сприяв прийняттю рішення у 2011 р. щодо перепрофілювання основного виду діяльності підприємства: з проектно-монтажної організації у виробниче підприємство.

Ніні основною діяльністю компанії є виробництво і впровадження автоматизованих вузлів обліку і регулювання споживання теплової енергії житлових багатоквартирних будинків і адміністративних будівель. Такі вузли називаються індивідуальними або блочними тепловими пунктами (ІТП або БТП

відповідно). Виробнича програма підприємства на 2014 рік становить 24 БТП/рік, тобто 2 БТП/місяць.

Більшість житлових і громадських будівель в Київській області опалюються від централізованої системи тепlopостачання. Відповідно до діючих будівельних норм і правил інженерні системи (опалення, вентиляція та гаряче водопостачання) повинні приєднуватися до теплових мереж за допомогою теплових пунктів, так як енергія, що виробляється на теплоелектростанціях або в котельнях має значно більший потенціал, ніж необхідно для опалення житлових приміщень і підігріву води.

Відомо, що впровадження інноваційних технологій в системах тепlopостачання будівель і споруд дозволяє знизити споживання теплової енергії в середньому на 30% [43]. Одним із найбільш дієвих способів є впровадження автоматизованого БТП.

На рис. 2.1 наведений вигляд типового БТП, що виробляється компанією.

Рис. 2.1. БТП виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп»

Основною функцією БТП є регулювання витрати і температури теплоносія для системи опалення будівлі в залежності від температури на вулиці. Залежно від температури зовнішнього повітря котельня видає певну

температуру теплоносія в подавальному трубопроводі, однак ця температура зазвичай є вищою за необхідну для опалення окремої будівлі, особливо це є актуальним в перехідні періоди, коли температура зовнішнього повітря складає $+7^{\circ}\text{C} \dots +9^{\circ}\text{C}$.

Процес виготовлення і впровадження БТП включає наступні етапи:

1. затвердження технічного завдання на виготовлення БТП та підписання на його основі договору про виробництво і поставку;
2. закупка необхідного обладнання і матеріалів (усі матеріали і обладнання закупаються у постачальників, своїх комплектуючих підприємство не виробляє);
3. перевірка отриманого обладнання на працездатність і наявність браку;
4. безпосередньо процес збирання БТП: зварювання каркасу та труб, монтаж технологічного обладнання (клапани, електроприводи, насоси і т. д.), вимірювальних приладів, щита автоматики, ліній зв'язку;
5. перевірка працездатності обладнання в змонтованому вигляді, випробування установки в цеху, усунення несправностей;
6. доставка БТП на місце встановлення;
7. під'єднання БТП до існуючої тепломережі та системи опалення будівлі;
8. проведення пусконаладжувальних робіт;
9. передача технічної документації та актів прийому-передачі установки.

Крім виробництва БТП підприємство надає послуги з розробки проектно-технічної документації в сфері ЖКГ: технічне завдання, техніко-економічне обґрунтування, робочий проект тощо.

Вищим органом управління Товариства є Загальні збори Учасників. Вони складаються з Учасників Товариства або призначених ними представників.

Учасники мають кількість голосів, пропорційну розміру їх часток у статутному капіталі.

Виконавчим органом Товариства, що здійснює поточне керівництво діяльністю товариства, є директор, який призначається зборами Учасників Товариства. Директор Товариства вирішує всі питання діяльності Товариства, крім тих, що входять до виключної компетенції зборів Учасників. Збори Учасників можуть передати частину своїх повноважень до компетенції Директора Товариства, якого може бути обрано з числа учасників Товариства.

Для свого функціонування підприємство орендує офісні приміщення в діловому центрі м. Києва (загальна площа 110 м²) і виробниче приміщення, в якому частина площі використовується як склад (загальна площа 150 м²). Також підприємство використовує два автомобілі: вантажівку IVECO Dialy з маніпулятором для перевезення БТП до місця встановлення (вантажопідйомність 3 т) і пікап Fiat Doblo для загальновиробничих потреб (вантажопідйомність 730 кг).

Штат підприємства налічує 17 працівників. На чолі знаходиться генеральний директор, який здійснює загальне управління і координацію між чотирма основними функціональними відділами: фінансовим, технічним, транспортним і правовим.

Організаційна структура Товариства наведена на рис. 2.2.

Фінансовий відділ складається із 4 осіб. На чолі фінансового відділу знаходиться фінансовий директор. В його обов'язки входить: управління фінансовими потоками бізнесу; фінансове планування у відповідності до виробничої програми; звітність; розробка і здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства. Він керує роботою з управління фінансами виходячи із стратегічних цілей, відносинами із постачальниками та фінансовими партнерами з урахуванням ринкової кон'юнктури.

Технічний відділ складається із 9 осіб. Головою технічного відділу і одночасно заступником генерального директора є технічний директор. В його обов'язки входить: визначення науково-технічної політики фірми; забезпечення належного рівня технічної підготовки виробництва, високої якості продукції,

системи підготовки і підвищення кваліфікації персоналу. Він організовує розробку і виконання планів розвитку фірми, її реконструкції та модернізації, планів впровадження нової техніки і технології, у тому числі з питань досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці, планів, програм поліпшення умов праці, запобігання виробничому травматизму, професійним захворюванням, планово-попереджувальних ремонтів обладнання, будівель і споруд.

Транспортний відділ складається із 2 осіб. На чолі транспортного відділу знаходиться директор транспортного відділу. В його обов'язки входить безпосередня організація та контроль за ремонтом та технічним станом транспортних засобів, логістика, контроль з техніки безпеки, проходження ТО, робота по страхуванню та відшкодуванню збитків.

Юридичний відділ складається лише з одного працівника – юриста компанії. В його обов'язки входить додержання законності в діяльності підприємства, слідкування за змінами в законодавстві, захист правових інтересів підприємства.

2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства

Оцінка реалізації продукції та діяльності підприємства наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники реалізації продукції та діяльності підприємства

Показник	2011	2012	2013	Відхилення 2013р. до 2011р.		Відхилення 2013р. до 2012р.	
				абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	2010	6860	3397	1387,00	69,00	-3463,00	-50,48
Собівартість реалізації продукції, тис. грн	2200	6467	3208	1008,00	45,82	-3259,00	-50,39
Валовий прибуток (збиток), тис. грн	(190)	393	189	379,00	-199,47	-204,00	-51,91
Інші операційні доходи, тис. грн	1347	1	126	-1221,00	-90,65	125,00	12500
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	539	(117)	(39)	-578,00	-107,24	78,00	-66,67

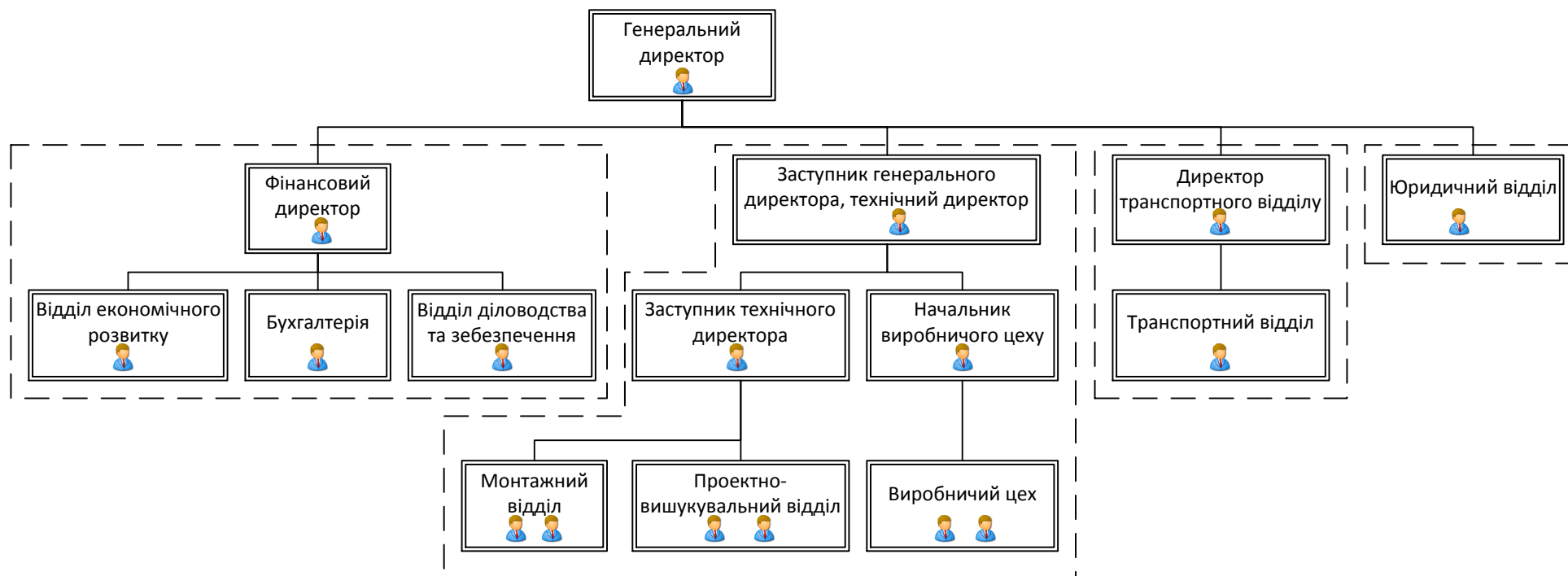

Рис. 2.2. Організаційна структура ТОВ «Алтен Консалтинг Груп»

Станом на 1 січня 2013 р. обсяг реалізації продукції (без ПДВ) склав 3397 тис. грн, що на 3463 тис. грн менше у порівнянні з 2012 р., але на 1387 тис. грн більше, ніж у 2011 р..

У 2011 р. мав місце валовий збиток 190 тис. грн, а у 2012-2013 рр. валовий прибуток склав відповідно 393 і 189 тис. грн.

За рахунок того, що у 2011 р. інші операційні доходи склали 1347 тис. грн, то в результаті підприємство мало прибуток 539 тис. грн. У 2012-2013 рр. інші операційні доходи були незначними, у порівнянні із 2011 р., тому у ці роки маємо збитки, хоч валовий показник у ці роки є додатним.

Оцінка майнового стану підприємства наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники майнового стану підприємства

Показник	2011	2012	2013	Відхилення 2013р. до 2011р.		Відхилення 2013р. до 2012р.	
				абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Сума господарських коштів, якими розпоряджається підприємство, тис. грн	3643	5417	4719	1076,00	29,54	-698,00	-12,89
Структура активів підприємства, %							
– частка нематеріальних активів, %	0,05	0,03	0,02	-0,03	-60,00	-0,01	-33,33
– частка основних засобів, %	4,00	1,27	2,01	-1,99	-49,75	0,74	58,27
– частка оборотних активів, %	48,3	64,1	50,2	1,90	3,93	-13,90	-21,68
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	79,2	86,6	81,8	2,60	3,28	-4,80	-5,54

За станом на 1 січня 2013 р. загальна сума активів, які контролює підприємство, становить 4719 тис. грн, з них переважну більшість - 50,2 % - становлять оборотні активи. Частка основних засобів є дуже малою – близько 2%, ступінь опрацювання яких 81,8%.

Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства

Показник	2011	2012	2013	Відхилення 2013р. до 2011р.		Відхилення 2013р. до 2012р.	
				абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг власного капіталу, тис. грн	593	476	437	-156,00	-26,31	-39,00	-8,19
Маневреність грошових коштів	0	0,017	0	0,00	-	-0,02	-100
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,58	1,24	1,10	0,52	89,66	-0,14	-11,29
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,46	1,23	1,09	0,63	136,96	-0,14	-11,38
Коефіцієнт платоспроможності	0	0,003	0	0,00	-	0,00	-100
Частка запасів оборотних активах, %	14,4	1,35	1,6	-12,80	-88,89	0,25	18,52

Обсяг власного капіталу підприємства станом на 1 січня 2002 р. становить 437 тис. грн. Значення коефіцієнта поточної ліквідності (1,10) перевищує одиницю, що вважається нормальним. Проте коефіцієнт платоспроможності близький до нуля. Це вказує на те, що підприємство взагалі не може сплатити поточні зобов'язання негайно. Така ситуація спостерігається упродовж усього досліджуваного періоду.

Оцінка фінансової стійкості та стабільності підприємства наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства

Показник	2011	2012	2013	Відхилення 2013р. до 2011р.		Відхилення 2013р. до 2012р.	
				абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт автономії	0,16	0,09	0,09	-0,07	-43,75	0,00	0,00
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,19	0,17	0,20	0,01	5,26	0,03	17,65
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,18	0,10	0,10	-0,08	-44,44	0,00	0,00
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	5,14	10,4	9,8	4,66	90,66	-0,60	-5,77

Коефіцієнт фінансової залежності	6,14	11,4	10,8	4,66	75,90	-0,60	-5,26
----------------------------------	------	------	------	------	-------	-------	-------

Значення коефіцієнта автономії станом на 1 січня 2013 р. (0,09) вказує на те, що 9 % активів підприємства сформовані за рахунок власних коштів, що свідчить про фінансову нестійкість підприємства і залежність від кредиторів. Коефіцієнт фінансової стійкості (0,2) вказує на те, що власний капітал складає лише 20% від поточних зобов'язань підприємства. Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує частку власного капіталу в загальній сумі заборгованості підприємства. Так як підприємство має довгострокові зобов'язання, то коефіцієнт фінансової незалежності менший за коефіцієнт фінансової стійкості і складає 0,10. Про високий рівень запозичень свідчить і значення коефіцієнта співвідношення позикових та власних коштів. Позикові кошти в 9,8 разів перевищують власний капітал підприємства.

Оцінка прибутковості підприємства наведена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники прибутковості підприємства

Показник	2011	2012	2013	Відхилення 2013р. до 2011р.		Відхилення 2013р. до 2012р.	
				абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Рентабельність продукції, %	0	6,07	5,89	5,89	-	-0,18	-2,97
Рентабельність операційної діяльності, %	19,3	0	0	-19,30	-100,00	0,00	-

Так як у 2011 р. має місце валовий збиток, то рентабельність продукції дорівнює нулю. У 2013 р. рентабельність продукції склала 5,89%, що на 0,18% менше, ніж у 2012 р. Така мала рентабельність пояснюється тим, що, по-перше, підприємство використовує стратегію проникнення на ринок, і по-друге, підприємство потенційно має великі витрати та неоптимальну організацію виробництва.

Тим не менш, рентабельність операційної діяльності у 2011 р. склала 19,3%, що пояснюється іншими операційними доходами у 2011 р., чого не спостерігається у 2012-2013р., тому і рентабельність операційної діяльності цих років нульова.

Оцінка трудових ресурсів підприємства наведена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6**Показники трудових ресурсів і витрат на оплату праці підприємства**

Показник	2011	2012	2013	Відхилення 2013р. до 2011р.		Відхилення 2013р. до 2012р.	
				абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальна чисельність працюючих, чол.	40	26	17	-22,00	-55,00	-8,00	-30,77
Чисельність основних робітників, чол.	6	3	3	-3,00	-50,00	0,00	0,00
Витрати на оплату праці, тис. грн	463	372	268	-195,00	-42,12	-104,00	-27,96

З 2011 р. до 2013р. чисельність працюючих скоротилася з 40 до 17 осіб. При цьому чисельність основних робітників за той самий період зменшилася лише на 3 – з 6 до 3 осіб. Крім того у 2012-2013 рр. їх чисельність та склад не змінювався. Станом на 1 січня 2013 р. частка основних робітників до загальної кількості працюючих складає лише 16,7%, що свідчить про надмірну кількість адміністративного персоналу. Це підтверджується динамікою зменшення кількості адміністративного персоналу за два роки – з 34 до 15 осіб. За рахунок цього витрати на оплату праці у 2013 році склали 268 тис. грн, що на 42% менше в порівнянні з 2011 р.

2.3. Аналіз собівартості продукції підприємства

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і випуск продукції. Собівартість характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, оскільки в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін. Чим краще працює підприємство, ефективніше використовує виробничі ресурси, тим менші воно несе витрати, а відтак має нижчу собівартість продукції.

Для визначення собівартості продукції ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» скористаємося калькуляційним методом. За калькуляційним методом собівартість розраховується на основі розрахунків планових калькуляцій по всій номенклатурі продукції, що виробляється на підприємстві. На даний момент підприємство виробляє один вид продукції – БТП потужністю 0,3 Гкал/год, тому всі витрати будуть відноситися на цей вид продукції.

До **прямих матеріальних витрат**, які безпосередньо пов'язані з технологічним процесом виробництва БТП, відносяться витрати на сировину і матеріали, електроенергію, оплату праці основних робітників, соціальні заходи та амортизацію основних засобів.

Сировина та матеріали.

Матеріалами для виробництва БТП є обладнання та трубопровідна арматура, що у повному обсязі купуються у постачальників. Склад, характеристика та кількість обладнання і матеріалів, необхідних для виготовлення одного БТП, наведена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Матеріали та обладнання для виготовлення одного БТП

Найменування	Тип	Хар-ка	Ціна	Од. вим.	Кіл-ть	Сума, грн
1	2	3	4	5	6	7
1. Теплолічильник	СВТУ-10М	Ду50	15000	грн/шт	1	15000
2. Регулятор температури	РТ-10		4500	грн/шт	1	4500
3. 3-ходовий клапан	VF3	Ду40	12000	грн/шт	1	12000
4. Електропривод	AMV25	20 Нм	6000	грн/шт	1	6000
5. Регулятор тиску	AVA	Ду40	27000	грн/шт	1	27000
6. Насос	TOP-S	Ду40/7	9000	грн/шт	2	18000
7. Зворотний клапан	802	Ду80	2300	грн/шт	1	2300
8. Зворотний клапан	802	Ду100	3200	грн/шт	2	6400
9. Фільтр	FVF	Ду80	1400	грн/шт	1	1400
10. Шаровий запірний клапан	JiP-FF	Ду80	1600	грн/шт	6	9600
11. Шаровий запірний клапан	JiP-FF	Ду65	1300	грн/шт	2	2600
12. Гнучка вставка фланцева резинова	ZKB	Ду50	800	грн/шт	4	3200
13. Гільза		L=100	120	грн/шт	2	240
14. Болт			3	грн/шт	40	120

15. Бобишка			30	грн/шт	2	60
16. Манометр		PN16	60	грн/шт	8	480
17. Термометр			50	грн/шт	3	150

продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7
18. Штуцер для термометрів і манометрів		ду15, L=200	10	грн/шт	18	180
19. Кран шаровий з повітропускним пристроєм	BVR	ду15	70	грн/шт	12	840
20. Труба сталеві			200	грн/м	16	3200
21. Стойка каркасна			500	грн/шт	1	500
22. Кабелі			13	грн/м	70	910
23. Шафа управління			500	грн/шт	1	500
24. Автомат. вимикач		10А*1Ф	30	грн/шт	3	90
25. Автомат. Вимикач		16А*3Ф	300	грн/шт	2	600
26. Перемикач		3п	150	грн/шт	2	300
27. Кнопка			20	грн/шт	1	20
28. Індикатор			50	грн/шт	6	300
29. Контактор		12А*3Ф	170	грн/шт	2	340
30. Провід	ПВ3	1*1,5	1,7	грн/м	70	119
31. Розетка			30	грн/шт	1	30
32. Електроди	АНО-36		30	грн/кг	16	480
					Всього:	117 459

Електроенергія на технологічні потреби.

При виробництві БТП електроенергія використовується для зварювання залізних конструкцій та труб, різки металу, кріплення монтажного обладнання.

Нормативні витрати на електроенергію при виробництві одного БТП наведені в таблиці 2.8. Вартість електроенергії прийнята 0,81 грн/кВт*год.

Таблиця 2.8

Електроенергія на технологічні потреби

Вид роботи	кВт*год/БТП	Вартість, грн/БТП
1	2	3
1. Зварювання	128	103,7
2. Обрізка	5	4,05
3. Свердління	2,8	2,27
Всього:		110,02

Витрати на оплату праці виробничих працівників.

Кількість основних робітників – 2. Форма оплати праці – погодинна. Виробничі працівники працюють в одну зміну при 5-денному робочому тижні. Графік роботи – з 9⁰⁰ до 18⁰⁰. В таблиці 2.9 наведені заробітні плати виробничих працівників.

Таблиця 2.9

Основна заробітна плата виробничих працівників

Робітник	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
1. Монтажник	3000	1500
2. Електрик	3000	1500
Всього:	6000	3000

Витрати на соціальні заходи.

До статті «Витрати на соціальні заходи» включаються витрати на державне (обов'язкове) соціальне страхування, пенсійне страхування, інші соціальні заходи за встановленими законодавством нормами й порядком.

Діяльність підприємства за класом професійного ризику відноситься до 52 класу. Відрахування на єдиний соціальний внесок від загального заробітного фонду складають 38,52%. Таким чином ЄСВ складе:

$$3000 * 0,3852 = 1155,6 \text{ грн/БТП.}$$

Амортизація основних виробничих засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Витрати на амортизацію основних засобів по відношенню до одного БТП наведена в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Амортизація основних засобів

Найменування	Початкова вартість, грн	Утил. варт., грн	Кількість	Сума, грн	Строк, років	Аморт., грн/міс	Аморт., грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Зварювальний апарат	3300	300	1	3000	5	50,00	25,00
2. Болгарка	700	50	2	1300	5	21,67	10,83
3. Перфоратор	1500	50	1	1450	5	24,17	12,08
4. Дриль	500	20	2	960	5	16,00	8,00
5. Мультиметр	500	10	2	980	5	16,33	8,17
6. Інструмент для електромонтажу	3300	100	2	6400	5	106,67	53,33

		Всього:	117,42
--	--	----------------	---------------

Сумарні прямі матеріальні витрати на виробництво одного БТП наведені
в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Прямі матеріальні витрати на виробництво одного БТП

Стаття витрат	грн/БТП
1	2
1.Сировина і матеріали	117 459,00
2.Електроенергія на технологічні потреби	110,02
3.Витрати на оплату праці	3 000,00
4.ЄСВ	1 155,60
5.Амортизація	117,42
Всього:	121 842,04

До *загальновиробничих витрати* відносяться витрати на управління виробництвом, амортизацію, електроенергію, утримання основних засобів загальновиробничого призначення, а також витрати по орендній платі виробничих приміщень.

Витрати на управління виробництвом.

Безпосереднє управління виробництвом здійснює начальник виробничого цеху, заробітна плата якого становить 4000 грн/міс. Таким чином витрати на управління виробництвом по відношенню до одного БТП складуть:

$$4000/2=2000 \text{ грн/БТП};$$

$$\text{ЄСВ}=2000*0,3852=770,4 \text{ грн/БТП}.$$

Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення.

Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення по відношенню до одного БТП наведена в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення

Найменування	Початкова вартість, грн	Утил. варт., грн	Кількість	Строк, років	Аморт., грн/міс	Аморт., грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
1.Водонагрівач	2500	200	1	7	27,38	13,69
2.Насос арт. свердловини	4000	300	1	5	61,67	30,83
3.Стелажі	500	20	2	7	5,71	2,86
4.Мікрохвильова піч	700	10	1	5	11,50	5,75

5.Холодильник	3300	200	1	6	43,06	21,53
Всього:						74,66

Електроенергія на загальновиробничі потреби.

Витрати на електроенергію загальновиробничих потреб наведені в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Витрати на електроенергію загальновиробничих потреб

Найменування	Потужність, кВт	кВт*год/день	кВт*год/міс	кВт*год/БТП	Кількість	Вартість, грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
1.Водонагрівач	14	38,1	800	400	1	324,00
2.Насос арт. свердловини	4	4	84	42	1	34,02
3.Мікрохвильова піч	0,7	1	21	10,5	1	8,51
4.Холодильник	0,15	0,6	12,6	6,3	1	5,10
5.Електроенергія на освітлення (люмінесцентна лампа)	0,02	0,16	3,36	1,68	24	32,66
Всього:						404,29

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів загальновиробничого призначення.

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів загальновиробничого призначення зведені в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів загальновиробничого призначення

Найменування	Вартість, грн/міс	Вартість, грн/БТП
1	2	3
1.Поточний ремонт та обслуговування	50	25
2.Робочий одяг	50	25
3.Хім. засоби	80	40
Всього:		90

Витрати по орендній платі виробничих приміщень.

Для збирання БТП підприємство орендує виробниче приміщення загальною площею 150 м² за ціною 6600 грн/міс. В орендну плату входить

плата за охорону приміщення. Відповідно по відношенню до одного БТП орендна плата основних засобів складатиме:

$$6600/2=3300 \text{ грн/БТП.}$$

Інші загальновиробничі витрати.

Інші загальновиробничі витрати в середньому складають 2000 грн/міс, або 1000 грн/БТП.

Сумарні загальновиробничі витрати на виробництво одного БТП наведені в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Загальновиробничі витрати на виробництво одного БТП

Стаття витрат	грн/БТП
1	2
1.Витрати на управління виробництвом	2 000,00
2.ЄСВ	770,40
3.Амортизація	74,66
4.Електроенергія	404,29
5.Витрати на утримання і експлуатація	90,00
6.Оренда	3 300,00
7.Інші витрати	1 000,00
Всього:	7 639,35

До *адміністративних витрат* відносяться витрати на утримання апарату управління підприємством, службові відрядження, представницькі та організаційні витрати, на амортизацію, електроенергію, утримання основних засобів загальногосподарського використання, оренду адміністративних приміщень, зв'язок.

Витрати на утримання апарату управління підприємством.

Витрати на утримання апарату управління наведені в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Заробітна плата адміністративного персоналу

Посада	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
1.Генеральний директор	6000	3000
2.Технічний директор	5000	2500
3.Заступник технічного директора	4500	2250
4.Директор транспортного відділу	5000	2500
5.Фінансовий директор	5000	2500
6.Секретар	3000	1500
7.Бухгалтер	4000	2000
8.Маркетолог	3000	1500

9.Проектант	3000	1500
10.Інженер-розробник	3000	1500
11.Юрист	3500	1750
Всього:	45000	22500

$ССВ=22500*0,3852=8667$ грн/БТП.

Витрати на службові відрядження.

Протягом року генеральний директор та технічний директор проводять в середньому 30 діб у службових відрядженнях. Добова норма витрат генерального директора – 500 грн/доба, технічного директора – 400 грн/доба.

Витрати на відрядження = $(500*30+400*30)/12/2=1125$ грн/БТП.

Представницькі та організаційні витрати.

Представницькі витрати наведені в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17

Представницькі витрати

Посада	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
1.Витрати на їжу	4000	2000
2.Відвідування культурно-виставкових заходів	2000	1000
Всього:	6000	3000

Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання.

Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання по відношенню до одного БТП наведена в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Амортизація основних засобів загальногосподарського використання

Найменування	Початкова вартість, грн	Утил. варт., грн	Кількість	Строк, років	Аморт., грн/міс	Аморт., грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
1.Комп'ютер Everest	4000	400	8	5	480,00	240,00
2.Монітор Samsung 19"	1500	300	8	5	160,00	80,00
3.Ноутбук HP	5000	500	3	5	225,00	112,50
4.Телефон	50	0	9	5	7,50	3,75
5.Принтер HP	1000	40	3	5	48,00	24,00
6.Ксерокс-ссканер Lexmark	1200	40	2	5	38,67	19,33

7.Мікрохвильова піч	700	10	1	5	11,50	5,75
8.Холодильник	4000	200	1	6	52,78	26,39
9.Стіл комп'ютерний	400	50	9	10	26,25	13,13
10.Стіл	500	60	1	6	6,11	3,06

продовження таблиці 2.18

1	2	3	4	5	6	7
11.Крісла	600	50	9	6	68,75	34,38
12.Стільці	100	10	9	5	13,50	6,75
13.Шафа	300	40	4	6	14,44	7,22
14.Книжна шафа	400	50	4	6	19,44	9,72
15.Диван	1500	200	1	7	15,48	7,74
16.Автомобіль Fiat Doblo	150000	40000	1	7	1309,5	654,75
Всього:					2496,92	1248,46

Витрати на електроенергію основних засобів загальногосподарського використання.

Витрати на електроенергію основних засобів загальногосподарського використання зведені в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Витрати на електроенергію основних засобів загальногосподарського використання

Найменування	Потужність, кВт	кВт*год /день	кВт*год /міс	кВт*год/ БТП	Кількість	Вартість, грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
1.Комп'ютер Everest	0,25	1,75	36,75	18,375	8	119,07
2.Монітор Samsung 19"	0,1	0,7	14,7	7,35	8	47,63
3.Ноутбук HP	0,15	1,05	22,05	11,025	3	26,79
4.Телефон	0,05	0,05	1	0,5	9	3,65
5.Принтер HP	0,2	1,4	29,4	14,7	3	35,72
6.Ксерокс-сканер Lexmark	0,3	2,1	44,1	22,05	2	35,72
7.Мікрохвильова піч	0,7	4,9	102,9	51,45	1	41,67
8.Холодильник	0,2	1,4	29,4	14,7	1	11,91
9.Кондиціонер Saturn	1	1,25	26,25	13,12	4	42,2
10.Витрати на електроенергію	0,02	0,16	3,36	1,68	48	65,32
Всього:						429,68

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів загальногосподарського використання.

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів загальногосподарського використання зведені в таблиці 2.20.

Таблиця 2.20

**Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів
загальногосподарського використання**

Найменування	Вартість, грн/міс	Вартість, грн/БТП
1	2	3
1.Водопостачання	80	40
2.Опалення	76	38
3.Обслуговування автомобіля	700	350
4.Паливо для автомобіля	440	220
Всього:		648

Витрати по орендній платі адміністративних приміщень.

Підприємство орендує офісне приміщення площею 110 м² за ціною 15000 грн/міс. В орендну плату входить плата за охорону приміщення. Відповідно по відношенню до одного БТП орендна плата складатиме:

$$15000/2=7500 \text{ грн/БТП.}$$

Витрати на зв'язок.

Витрати на зв'язок наведені в таблиці 2.21.

Таблиця 2.21

Витрати на зв'язок

Найменування	Вартість, грн/міс	Вартість, грн/БТП
1	2	3
1.Телефон	150	75
2.Пошта	50	25
3.Інтернет	100	50
Всього:		150

Інші адміністративні витрати.

Інші адміністративні витрати в середньому складають 4000 грн/міс, або 2000 грн/БТП.

Сумарні адміністративні витрати на виробництво одного БТП наведені в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Адміністративні витрати на виробництво одного БТП

Стаття витрат	грн/БТП
1	2
1.Витрати на утримання апарату управління	22 500,00
2.ЄСВ	8 667,00
3.Витрати на службові відрядження	1 125,00
4.Представницькі та організаційні витрати	3 000,00
5.Амортизація	1 248,46
6.Електроенергія	429,68
7.Витрати на утримання і експлуатацію	648,00
8.Оренда	7 500,00
9.Витрати на зв'язок	150,00
10.Інші витрати	2 000,00
Всього:	47 268,14

До *витрат на збут* продукції відносяться витрати на оплату праці персоналу, рекламу та участь у виставках, амортизацію, утримання основних засобів, пов'язаних зі збутом, гарантійне обслуговування.

Витрати на оплату праці персоналу, що забезпечує збут.

Витрати на оплату праці персоналу, що забезпечує збут, наведені в таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

Заробітна плата персоналу зі збуту

Посада	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
1.Водій	3000	1500
2.Монтажник-слюсар	3000	1500
3.Монтажник-електрик	3000	1500
Всього:	9000	4500

$\text{ЄСВ} = 4500 \cdot 0,3852 = 1733,4$ грн/БТП.

Витрати на рекламу та участь у виставках.

Витрати на рекламу та участь у виставках наведені в таблиці 2.24.

Таблиця 2.24

Витрати на рекламу та участь у виставках

Посада	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
Участь у виставках	2500	1250

Друк рекламних брошур	200	100
Всього:	2700	1350

Амортизація основних засобів, пов'язаних зі збутом.

Амортизація основних засобів, пов'язаних зі збутом, наведена в таблиці 2.25.

Таблиця 2.25

Амортизація основних засобів, пов'язаних зі збутом

Найменування	Початкова вартість, грн	Утил. варт., грн	Кількість	Строк, років	Аморт., грн/міс	Аморт., грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
1.Маніпулятор	500000	60000	1	7	5238	2 619,00
2.Електромонтажний інструмент	3000	200	1	5	46,67	23,33
Всього:						2 642,33

Витрати на обслуговування основних засобів, пов'язаних зі збутом.

Витрати на обслуговування основних засобів, пов'язаних зі збутом, наведені в таблиці 2.26.

Таблиця 2.27

Витрати на обслуговування основних засобів, пов'язаних зі збутом

Найменування	грн/міс	грн/БТП
1	2	3
1.Витрати на поточний ремонт маніпулятора	900	450
2.Витрати на мастило для маніпулятора	150	75
3.Витрати на паливо, для маніпулятора	300	150
4.Страхування маніпулятора	334	167
5.Стоянка маніпулятора	250	125
Всього:	967	967

Витрати на гарантійне обслуговування.

В середньому за рік витрати на гарантійне обслуговування складають до 40 тис. грн. Відповідно в розрахунку на один БТП витрати складуть 1667 грн/БТП.

Інші витрати, пов'язані зі збутом.

Інші витрати, пов'язані зі збутом, в середньому складають 3000 грн/міс, або 1500 грн/БТП.

Сумарні витрати на збут по відношенню до одного БТП наведені в таблиці 2.28.

Таблиця 2.28

Витрати на збут по відношенню до одного БТП

Стаття витрат	грн/БТП
1	2
1.Витрати на оплату праці	4 500,00
2.ЄСВ	1733,40
3.Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00
4.Амортизація	2 642,33
5.Витрати на обслуговування основних засобів	967,00
6.Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00
7.Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00
Всього:	9 859,73

Інші операційні витрати.

Інші операційні витрати у 2013 році склали 53 тис. грн, або по відношенню до одного БТП – 2208 грн/БТП.

Собівартість одного БТП є сумою усіх статей витрат, пов'язаних із виробництвом даного продукту. Калькуляція собівартості одного БТП наведена в таблиці 2.29.

Таблиця 2.29

Калькуляція собівартості БТП

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП	Частка, %
1	2	3
1. Прямі матеріальні витрати		
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	62,21
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	0,06
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	1,59
1.4. ЄСВ	1 155,60	0,61
1.5. Амортизація	117,42	0,06
2. Загальновиробничі		
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	1,06
2.2. ЄСВ	770,4	0,41
2.3. Амортизація	74,66	0,04
2.4. Електроенергія	404,29	0,21
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	0,05
2.6. Оренда	3 300,00	1,75
2.7. Інші витрати	1 000,00	0,53
3. Адміністративні витрати		
3.1.Витрати на утримання апарату управління	22 500,00	11,92
3.2. ЄСВ	8 667,00	4,59

продовження таблиці 2.29

1	2	3
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	0,60
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	1,59
3.5. Амортизація	1 248,46	0,66
3.6. Електроенергія	429,68	0,23
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	0,34
3.8. Оренда	7 500,00	3,97
3.9. Витрати на зв'язок	150	0,08
3.9. Інші витрати	2 000,00	1,06
4. Витрати на збут		
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	2,38
4.2. ЄСВ	1733,4	0,92
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	0,71
4.4. Амортизація	2 642,33	1,40
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	0,51
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	0,88
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	0,79
5. Інші операційні витрати	2 208,00	1,17
Всього:	193 317,26	100,00

В таблиці 2.30 наведений розрахунок рентабельності виробництва одного БТП при ціні 250 000 грн/БТП.

*Таблиця 2.30***Рентабельність виробництва одного БТП**

Показник	Величина	Од. вим.
1	2	3
1.Виручка від реалізації (з ПДВ)	250 000,00	грн/БТП
2.Виручка від реалізації (без ПДВ)	208 333,33	грн/БТП
3.Собівартість виготовленої продукції	193 317,26	грн/БТП
4.Чистий прибуток	15 016,07	грн/БТП
5.Рентабельність	7,77	%

Видно, що рентабельність виробництва є дуже малою – 7,77%. Для збільшення рентабельності виробництва необхідно визначити резерви зменшення витрат.

З таблиці 2.29 видно, що найбільш питому частку в собівартості складають витрати на сировину і матеріали – 62,21%. Також велика частина витрат припадає на заробітну плату та відрахування адміністративного персоналу – 11,92% і 4,59% відповідно. Зменшення витрат за зазначеними позиціями найбільш відчутно впливатиме на зменшення собівартості продукції.

Факторний аналіз собівартості продукції.

Факторний аналіз собівартості дозволяє з'ясувати тенденції зміни даного показника, виконання плану, визначити вплив факторів на його приріст і на цій основі дати оцінку роботи підприємства по використанню можливостей та встановити резерви зниження собівартості продукції. У процесі факторного аналізу собівартості необхідно розглянути основні фактори, які беруть участь у формуванні собівартості (наприклад, зміна постійних і змінних витрат, їх питома вага в сумі собівартості, яка покаже їх частку), визначити та проаналізувати основні статті витрат: матеріали, енергія, трудові ресурси шляхом визначення частки кожного з факторів (наприклад, переважання частки заробітної плати в собівартості продукції говорить про трудомісткість процесу).

Вплив факторів першого порядку на зміну рівня собівартості одиниці продукції вивчають за допомогою наступної факторної моделі:

$$C_i = \frac{F_i}{Q_i} + V_i, \quad (3.1)$$

де C_i – собівартість одиниці i -го виду продукції;

F_i – умовно постійні витрати за i -м видом продукції;

Q_i – обсяг реалізації за i -м видом продукції;

V_i – питомі умовно змінні витрати за i -м видом продукції.

Для проведення факторного аналізу собівартості БТП виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» заповнимо таблицю 2.31.

Таблиця 2.31

Відхилення від виробничої програми

Показник	Од. вим.	План	Факт	Відхилення від плану
1	2	3	4	5
1.Обсяг виробництва	шт.	24	23	-1
2.Постійні витрати	грн	1 607 405,28	1 687 775,54	80 370,26
3.Змінні витрати	грн	2 924 208,96	2 942 485,27	18 276,31
4.Змінні витрати на одиницю продукції	грн/шт	121 842,04	127 934,14	6 092,10
5.Собівартість одиниці продукції	грн	193 317,26	205 815,68	12 498,42

Загальна собівартості виготовлення одного БТП збільшилася на 12 498,42 грн.

Використовуючи формулу (3.1), проведемо розрахунок впливу факторів на зміну собівартості методом ланцюгової підстановки:

$$C_{пл} = \frac{F_{пл}}{Q_{пл}} + V_{пл}, \quad C_{ум1} = \frac{F_{пл}}{Q_{ф}} + V_{пл},$$

$$C_{ум2} = \frac{F_{ф}}{Q_{ф}} + V_{пл}, \quad C_{ф} = \frac{F_{ф}}{Q_{ф}} + V_{ф},$$

Зміна собівартості за рахунок зміни:

- обсягу виробництва $= C_{ум1} - C_{пл} = \frac{1\,607\,405,28}{23} - \frac{1\,607\,405,28}{24} = 2911,97$ грн;
- суми постійних витрат $= C_{ум2} - C_{ум1} = \frac{1\,687\,775,54}{23} - \frac{1\,607\,405,28}{23} = 3494,36$ грн;
- суми питомих змінних витрат $= C_{ф} - C_{ум2} = 127\,934,140 - 121\,842,04 = 6\,092,10$ грн.

В таблиці 2.32 зведені впливи факторів на собівартість.

Таблиця 2.32

Впливи факторів на собівартість

Фактор	Абсолютна зміна собівартості, грн	Відносна зміна собівартості, %	Питома частка від зміни собівартості, %
1	2	3	4
1.Обсяг виробництва	2 911,97	2,39	23,30
2.Постійні витрати	3 494,36	2,87	27,96
3.Питомі змінні витрати	6 092,10	5,00	48,74
Всього	12 498,42	10,26	100

Зменшення обсягу виробництва зумовлює збільшення собівартості продукції на 2911,97 грн, або на 23,30% від загального збільшення собівартості.

Збільшення умовно постійних витрат виробництва зумовлює збільшення собівартості продукції на 3494,36 грн, або на 27,96% від загального збільшення собівартості.

Збільшення умовно змінних витрат виробництва зумовлює збільшення собівартості продукції на 6092,10 грн, або на 48,74% від загального збільшення собівартості.

Найбільш відчутний вплив на зміну собівартості спричиняють умовно змінні витрати. Це пояснюється їх значною часткою в загальній собівартості продукції, а саме витрат на сировину і матеріали.

Висновки до розділу II

ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» розпочало свою діяльність у сфері житлово-комунального господарства з 2009 року як проектна організація, проте вже у 2011 році перепрофілювалася на виготовлення продукції – блочних теплових пунктів (БТП).

Аналіз фінансово-економічної діяльності свідчить про те, що підприємство досі знаходиться в перехідному період та пошуку своєї ринкової ніші, адже протягом останніх двох років підприємство несе збитки, нестабільними є обсяги реалізації продукції – у 2012р. обсяг виробництва і реалізації продукції по відношенню до 2011р. зріс на 69%, а вже у 2013р. впав на 50,5%, рентабельність виробництва продукції є малою – 7,7%. Такі результати пояснюються, по-перше, особливостями галузі, до якої відноситься діяльність компанії – житлово-комунальне господарство є сферою, що розвивається повільно і є відносно усталеною, тому увійти в цей ринок не просто, по-друге, не ефективною є організація роботи, зважаючи на відношення адміністративного персоналу до виробничого – на одного основного робітника припадає приблизно шість адміністративних працівників. Тим не менш останні два звітні роки характеризуються відносною стабільністю і наближенням до нульового збитку. В першу чергу такий ефект досягається зменшенням адміністративних витрат шляхом зменшення штату адміністративного персоналу.

Для більш глибокого аналізу витрат виробництва була проведена калькуляція собівартості продукції, її горизонтальний, вертикальний і факторний аналізи. Найбільшу питому частку в собівартості складають витрати на сировину і матеріали – 62,21%. Також велика частина витрат припадає на заробітну плату та відрахування адміністративного персоналу – 11,92% і 4,59% відповідно. Зменшення витрат за зазначеними позиціями найбільш відчутно впливатиме на зменшення собівартості продукції.

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ТА РЕЗЕРВИ ЗМЕНШЕННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

3.1. Організаційно-економічне обґрунтування резервів зменшення витрат виробництва

Систематичне зниження витрат – головний засіб підвищення прибутковості підприємства в умовах ринкової економіки, коли фінансова підтримка збиткових підприємств є не правилом, як це було при командно-адміністративній системі, а винятком. Зниження собівартості продукції є основним завданням підприємства будь-якої форми власності.

Основними шляхами зниження собівартості продукції на практиці є наступні:

Підвищення технічного рівня виробництва – дозволить впровадити у виробництво нову техніку та удосконалити технологію виготовлення продукції. За рахунок цього знизиться вартість матеріальних ресурсів, трудомісткість виготовлення, а значить і в цілому знизиться собівартість продукції.

Модернізація діючого устаткування і поліпшення його експлуатації – дозволить без значних капіталовкладень підвищити продуктивність праці діючого устаткування, коефіцієнт фондівдачі, знизити трудомісткість, а значить виготовити більше продукції. Збільшення випуску продукції призведе до зниження собівартості одиниці продукції.

Режим економії – дозволить раціонально використовувати сировину, матеріали, комплектуючі, шукати можливості використання відходів виробництва, раціонально використовувати устаткування, енергоносії, впроваджуючи лічильники, знизити втрати від браку. Зменшаться витрати на сировину, матеріали, комплектуючі, накладні витрати.

Раціональне використання трудових ресурсів – дозволить за рахунок механізації, автоматизації виробничих процесів, організації потокового виробництва знизити трудомісткість виготовлення конкретної продукції, а

значить і заробітну плату працюючих. Знизиться основна заробітна плата виробничих робітників та відрахування на соціальне страхування.

Оптимізація організаційної структури – дозволить визначити слабкі ланки, неефективний розподіл та використання кадрів, інтегрувати функції багатьох працівників у компетенцію невеликого кола осіб (особи).

Зниження накладних витрат – дозволить за рахунок удосконалення структури управління та ліквідації невиробничих витрат знизити загальновиробничі та загальногосподарські витрати.

Резервами зменшення витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» виступають проаналізовані перевитрати економічних елементів та калькуляційних статей.

Аналіз собівартості продукції підприємства показав, що більшу частину витрат в собівартості БТП складають сировина і матеріали – 62,21% від загальної кількості. Також великі питомі частки мають витрати на утримання адміністративного персоналу – 11,92%, ЄСВ адміністративного персоналу – 4,59%, орендна плата офісного приміщення – 3,97%. Зменшення витрат за зазначеними позиціями найбільш відчутно впливатиме на зменшення загальної собівартості продукції.

По-перше, на даний момент підприємством використовується обладнання вищого цінового діапазону від фірми Danfoss, WILO, Sempal. Підприємство купує обладнання виробництва цих фірм безпосередньо у їхніх регіональних представництв, тому зміна постачальника є неактуальною. Актуальним є перехід на обладнання середнього цінового діапазону – клапани Belimo, LDM, насоси Grundfo, лічильники теплової енергії Sensus.

По-друге, як зазначалося раніше, адміністративного персоналу значно більше, ніж основних працівників. Наприклад, економічний відділ складається із чотирьох чоловік, при тому, що на підприємстві виготовляється лише один вид продукції. Функції фінансового директора і бухгалтера може виконувати одна людина.

Також сумнівною є ефективність утримання трьох технічних працівників в адміністративному складі: заступника технічного директора і двох проєктантів. Виробництво БТП не є складним технологічним процесом, а сфера використання БТП з науково-проєктної точки зору є давно вивченою і нині розвивається дуже повільно. Нормативно-технічний супровід виробництва здатна виконувати одна людина.

Не є виправданою наявність юридичного відділу: сфера діяльності підприємства і номенклатура продукції є дуже обмеженою, щоб потребувати постійного утримання спеціаліста з юридичних питань.

По-третє, зменшення штату працівників дозволить зменшити орендовані офісні площі.

Крім зазначених вище резервів, які дуже яскраво і чітко в кількісному вираженні характеризують можливі шляхи зменшення витрат, присутні і резерви, які в кількісному вираженні є прихованими, але можуть якісно вплинути на технологічний процес і зменшити собівартість продукції. До таких резервів належать:

1. під час зварювання залізних конструкцій і труб на підприємстві використовується трансформаторний зварювальний апарат потужністю 10 кВт. Така технологія нині є застарілою і енергоємною. Сучасний інвертор для зварювання з аналогічною продуктивністю має потужність 5 кВт, до того ж він значно легший і забезпечує кращу якість зварного шва.
2. виробниче приміщення, яке орендується, має неутеплені стіни та дахові перекриття, через це необхідно використовувати потужний водонагрівач (14 кВт) для опалення приміщення, який в зимовий період споживає дуже багато електроенергії. Для зменшення теплового навантаження приміщення пропонується утеплити стіни та дахові перекриття термоізолюючими плитами. Це надасть змогу зменшити витрати на опалення мінімум в 1,5 рази.

3. З огляду на виробничу програму підприємства нераціональним є утримання маніпулятора. Він потрібен для доставки БТП до місця встановлення. Впродовж року підприємство виробляє лише 24 БТП, тобто маніпулятор використовується за основним призначенням лише 24 рази на рік. Продаж маніпулятора і перехід на співпрацю з вантажоперевізними фірмами дозволив би усунути витрати на амортизацію і утримання маніпулятора, а також надав можливість зменшити витрати на оплату праці персоналу, пов'язаного зі збутом.

3.2. Розробка заходів з реалізації резервів зниження витрат виробництва

Розрахуємо ефективність впровадження запропонованих вище заходів для зниження витрат виробництва БТП.

Зміна обладнання, яке використовується для комплектування БТП.

В таблиці 3.1 наведене порівняння між обладнанням, яке нині використовується, і обладнанням, яке пропонується до використання. Основні технічні характеристики обладнання, що пропонується для заміни, є аналогічними до замінюваного обладнання.

Таблиця 3.1

Існуюче та пропонуване обладнання

Найменування	Кількість	Старе облад.	Виробник	Ціна, грн/шт	Нове облад.	Ціна, грн/шт	Виробник
1	2	3	4	5	6	7	8
1.Теплолічильник	1	CBTU-10M	Sempal	15000	POLLU THERM WPD	9000	Sensus
2.3-ходовий клапан	1	VF3	Danfoss	12000	RV113 R	8000	LDM
3.Електропривод	1	AMV2 5	Danfoss	6000	ANT40. 11	4000	LDM
4.Регулятор тиску	1	AVA	Danfoss	27000	RD122	10000	LDM
5.Насос	2	TOP-S	WILO	9000	NC	8000	Calpeda
6.Зворотний клапан	1	802	Danfoss	2300	287	1700	Zetkama
7.Зворотний клапан	2	802	Danfoss	3200	287	2500	Zetkama
8.Фільтр	1	FVF	Danfoss	1400	FP110	1000	LDM
Всього:				88100		54700	

В таблиці 3.2 наведено ефект від впровадження даного заходу.

Таблиця 3.2

Ефект від зміни комплектуваного обладнання

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП		Відхилення	
	Фактичні	Проектні	абс., грн	віднос., %
1	2	3	4	5
1. Прямі матеріальні витрати				
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	84 059,00	-33 400,00	-28,44
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	110,02	0	0
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	3 000,00	0	0
1.4. ЄСВ	1 155,60	1 155,60	0	0
1.5. Амортизація	117,42	117,42	0	0
2. Загальновиборничі				
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	2 000,00	0	0
2.2. ЄСВ	770,4	770,4	0	0
2.3. Амортизація	74,66	74,66	0	0
2.4. Електроенергія	404,29	404,29	0	0
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	90,00	0	0
2.6. Оренда	3 300,00	3 300,00	0	0
2.7. Інші витрати	1 000,00	1 000,00	0	0
3. Адміністративні витрати				
3.1. Витрати на утримання апарату управління	22 500,00	22 500,00	0	0
3.2. ЄСВ	8 667,00	8 667,00	0	0
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	1 125,00	0	0
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	3 000,00	0	0
3.5. Амортизація	1 248,46	1 248,46	0	0
3.6. Електроенергія	429,68	429,68	0	0
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	648	0	0
3.8. Оренда	7 500,00	7 500,00	0	0
3.9. Витрати на зв'язок	150	150	0	0
3.9. Інші витрати	2 000,00	2 000,00	0	0
4. Витрати на збут				
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	4 500,00	0	0
4.2. ЄСВ	1733,4	1733,4	0	0
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	1 350,00	0	0
4.4. Амортизація	2 642,33	2 642,33	0	0
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	967	0	0
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	1 667,00	0	0
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	1 500,00	0	0
5. Інші операційні витрати	2 208,00	2 208,00	0	0
Всього:	193 317	159 917	-33 400,00	-17,28

При використанні обладнання середнього цінового діапазону прямі витрати за статтею сировина і матеріали знижуються на 33 400 грн.

Зміна зварювального апарату.

Заміна зварювального апарату дозволить заощадити витрати на електроенергію, так як інверторний зварювальний апарат споживає в два рази менше електроенергії, ніж трансформаторний. Пропонується замість застарілого апарату ПАТОН СТШ-250 використовувати HİTACHI EW5000 200A

На рис. 3.1 показані трансформаторний зварювальний (а) апарат і інверторний (б).

Рис. 3.1. Вигляд трансформаторного (а) і інверторного (б) зварювальних апаратів

В таблиці 3.3 наведені порівняльні технічні характеристики зварювальних апаратів.

Таблиця 3.3

Технічні характеристики зварювальних апаратів

Характеристика	Трансформаторний	Інверторний
1	2	3
1.Потужність	10 кВт	5 кВт
2.Діапазон регулювання струмів	90-180	30-250
3.Номінальна напруга	55 В	80 В
4.Вага	23 кг	5,5 кг

В таблиці 3.4 наведені порівняльні витрати на електроенергію.

Таблиця 3.4

Порівняльні витрати на електроенергію зварювальних апаратів

Вид роботи	кВт*год/БТП	Вартість, грн/БТП
1	2	3
1. Трансформаторний	128	103,7
2. Інверторний	64	51,84

В таблиці 3.5 наведені порівняльні амортизації зварювальних апаратів.

Таблиця 3.5

Порівняльні амортизації зварювальних апаратів

Найменування	Початкова вартість, грн	Утил. варт., грн	Кількість	Сума, грн	Строк, років	Аморт., грн/міс	Аморт., грн/БТП
1. Трансформаторний	3300	300	1	3000	5	50,00	25,00
2. Інверторний	5000	400	1	4600	5	76,67	38,33

В таблиці 3.6 наведено ефект від впровадження даного заходу.

Таблиця 3.6

Ефект від заміни зварювального апарату

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП		Відхилення	
	Фактичні	Проектні	абс., грн	віднос., %
1	2	3	4	5
1. Прямі матеріальні витрати				
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	117 459,00	0	0
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	58,16	-51,86	-47,1369
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	3 000,00	0	0
1.4. ЄСВ	1 155,60	1 155,60	0	0
1.5. Амортизація	117,42	130,75	13,33	11,35241
2. Загальновиборничі				
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	2 000,00	0	0
2.2. ЄСВ	770,4	770,4	0	0
2.3. Амортизація	74,66	74,66	0	0
2.4. Електроенергія	404,29	404,29	0	0
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	90,00	0	0
2.6. Оренда	3 300,00	3 300,00	0	0
2.7. Інші витрати	1 000,00	1 000,00	0	0
3. Адміністративні витрати				
3.1. Витрати на утримання апарату	22 500,00	22 500,00	0	0

управління				
3.2. ЄСВ	8 667,00	8 667,00	0	0

продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	1 125,00	0	0
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	3 000,00	0	0
3.5. Амортизація	1 248,46	1 248,46	0	0
3.6. Електроенергія	429,68	429,68	0	0
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	648	0	0
3.8. Оренда	7 500,00	7 500,00	0	0
3.9. Витрати на зв'язок	150	150	0	0
3.9. Інші витрати	2 000,00	2 000,00	0	0
4. Витрати на збут				
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	4 500,00	0	0
4.2. ЄСВ	1733,4	1733,4	0	0
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	1 350,00	0	0
4.4. Амортизація	2 642,33	2 642,33	0	0
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	967	0	0
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	1 667,00	0	0
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	1 500,00	0	0
5. Інші операційні витрати	2 208,00	2 208,00	0	0
Всього:	193 317	193 278	-38,53	-0,02

Використання інверторного зварювального апарату дозволить зменшити витрати на електроенергію технологічних потреб на 51,86 грн/БТП, але при цьому амортизація основних засобів збільшиться на 13,33 грн/БТП, тому сумарний ефект від впровадження інверторного зварювального апарату складає 38,53 грн/БТП.

Утеплення виробничих приміщень.

Впровадження енергоефективних технологій дозволяє економити енергетичні ресурси, а від так і кошти на їх придбання. Для зменшення витрат на опалення виробничого приміщення пропонується утеплити огорожувальні конструкції теплоізоляційними виробами з мінеральної вати марки «IZOVAT» (виробник – Житомирський завод ізоляційних матеріалів). Стан огорожувальних конструкцій виробничого приміщення є задовільним для

кріплення утеплюючі блоків. Схеми монтажу утеплювача на зовнішню стіну і на дахове перекриття наведені на рис. 3.2 і 3.3 відповідно.

В таблиці 3.7 наведені характеристика виробничого приміщення та площі огорожувальних конструкцій, які необхідно утеплити.

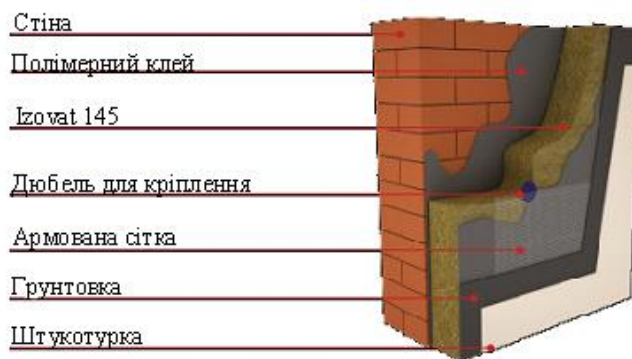

Рис. 3.2. Схема монтажу утеплювача IZOVAT на зовнішню стіну

Рис. 3.3 Схема монтажу утеплювача на дахове перекриття

Таблиця 3.7

Характеристика огорожувальних конструкцій

Характеристика	Величина	Од. вим.
1	2	3
1. Площа виробничого приміщення	150	м ²
2. Довжина приміщення	15	м
3. Ширина приміщення	10	м
4. Висота приміщення	4	м
5. Кількість дверей	1	шт
6. Кількість вікон	1	шт
7. Площа стін, що потребують утеплення	160	м ²
8. Площа дахового перекриття	225	м ²

Для визначення товщини теплоізоляційного матеріалу необхідно визначити питомі теплові втрати через кожен вид огорожувальних конструкцій.

Коефіцієнти теплопровідності огорожувальних конструкцій наведені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Теплофізичні характеристики огорожувальних конструкцій

Найменування матеріалу	Розрахункові характеристики		Примітки (додаток Л, ДБН В.2.6-31:2006)
	Теплопровідність, λ_p , Вт/(м К)	Товщина δ , мм	
1	2	3	4
Стіни			
1. Кладка з повнотілої цегли	0,793	370	[44]
2. Розчин цементно-піщаний	0,81	30	п. 83
Покрівля			
1. Розчин цементно-піщаний	0,81	20	п.83
2. Залізобетонна плита	2,04	220	п.81
3. Гравій керамзитовий	0,12	200	п.47
4. Листи азбестоцементні	0,41	8	п.97

Згідно [44] (формула И.1, додаток И) розраховуються фактичні терміни опори огорожувальних конструкцій. Результати розрахунку та нормативні показники наведені в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Фактичні і нормативні термічні опори огорожувальних конструкцій

Найменування огорожувальної конструкції	Фактичні значення термічного опору (R_Σ), м ² К/Вт	Нормативні мінімально допустимі значення термічного опору ($R_{q\ min}$), м ² К/Вт	Примітка
1	2	3	4
1. Стіни	0,66	2,5	Таблиця1, ДБН В.2.6-31:2006
2. Покрівля	2,06	4,5	Таблиця1, ДБН В.2.6-31:2006

На основі розрахованих термічних опорів і розрахункових температур зовнішнього і внутрішнього повітря розраховані теплові втрати через огорожувальні конструкції (таблиця 3.10).

Таблиця 3.10

Фактичні теплові втрати виробничих приміщень

Найменування огорожувальної конструкції	Площа, м ²	Теплові втрати (Q),кВт	Частка теплових втрат, %
1	2	3	4
1. Стіни	160	10,2	71,8
2. Покрівля	225	4,0	28,2
Сумарні тепловтрати		14,2	100

Згідно [44] (формула И.2, додаток И) розрахуємо нормативну товщину утеплювачі:

$$W_{\text{стін}} = (2,5 - 0,66) * 0,039 * 1000 = 71,76 \text{ мм, за номенклатурою } W_{\text{стін}} = 80 \text{ мм.}$$

$$W_{\text{даху}} = (4,5 - 2,06) * 0,039 * 1000 = 95,16 \text{ мм, за номенклатурою } W_{\text{даху}} = 100 \text{ мм.}$$

В таблиці 3.11 наведені теплові втрати після утеплення.

Таблиця 3.11

Теплові втрати виробничих приміщень до та після утеплення

Найменування огорожувальної конструкції	Площа, м ²	Теплові втрати до утеплення (Q),кВт	Теплові втрати після утеплення (Q),кВт
1	2	3	4
1. Стіни	160	10,2	6,1
2. Покрівля	225	4,0	2,6
Сумарні тепловтрати		14,2	8,7

В таблиці 3.12 наведене порівняння витрат електроенергії до утеплення і після.

Таблиця 3.12

Порівняння витрат електроенергії на опалення

Найменування	Потужність, кВт	кВт*год/день	кВт*год/міс	кВт*год/БТП	Кількість	Вартість, грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
До утеплення	14	38,1	800	400	1	324,00
Після утеплення	8,7	23,67	497	248,5	1	201,29

Вартість утеплення виробничих приміщень розраховується як сума вартості утеплення стін та дахового перекриття. Ціна матеріалу разом з оплатою праці на утеплення становить 350 грн за 1 м² стіни і 250 грн за 1 м² дахового перекриття.

Вартість утеплення складає:

$$160\text{м}^2 \cdot 350\text{грн/м}^2 + 225\text{м}^2 \cdot 250\text{грн/м}^2 = 56000 + 56250 = 112\,250\text{ грн.}$$

Вартість утеплення становить більше 10% від вартості будівлі, тому дані витрати відносяться до статті «Амортизація».

В таблиці 3.13 наведена амортизація утеплення виробничих приміщень.

Таблиця 3.13

Амортизації загальновиробничих приміщень

Найменування	Початкова вартість, грн	Утил. варт., грн	Сума, грн	Строк, років	Аморт., грн/міс	Аморт., грн/БТП
1	2	3	4	5	6	7
Утеплення виробничих приміщень	112250	5000	107250	20	446,88	223,44

В таблиці 3.14 наведено ефект від впровадження даного заходу.

Таблиця 3.14

Ефект від утеплення виробничих приміщень

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП		Відхилення	
	Фактичні	Проектні	абс., грн	віднос., %
1	2	3	4	5
1. Прямі матеріальні витрати				
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	117 459,00	0	0
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	110,02	0	0
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	3 000,00	0	0
1.4. ЄСВ	1 155,60	1 155,60	0	0
1.5. Амортизація	117,42	117,42	0	0
2. Загальновиробничі				
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	2 000,00	0	0
2.2. ЄСВ	770,4	770,4	0	0
2.3. Амортизація	74,66	298,10	+223,44	+299,28
2.4. Електроенергія	404,29	281,58	-122,71	-30,35
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	90,00	0	0
2.6. Оренда	3 300,00	3 300,00	0	0
2.7. Інші витрати	1 000,00	1 000,00	0	0
3. Адміністративні витрати				
3.1. Витрати на утримання апарату	22 500,00	22 500,00	0	0

управління				
3.2. ЄСВ	8 667,00	8 667,00	0	0
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	1 125,00	0	0

продовження таблиці 3.14

1	2	3	4	5
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	3 000,00	0	0
3.5. Амортизація	1 248,46	1 248,46	0	0
3.6. Електроенергія	429,68	429,68	0	0
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	648	0	0
3.8. Оренда	7 500,00	7 500,00	0	0
3.9. Витрати на зв'язок	150	150	0	0
3.9. Інші витрати	2 000,00	2 000,00	0	0
4. Витрати на збут				
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	4 500,00	0	0
4.2. ЄСВ	1733,4	1733,4	0	0
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	1 350,00	0	0
4.4. Амортизація	2 642,33	2 642,33	0	0
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	967	0	0
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	1 667,00	0	0
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	1 500,00	0	0
5. Інші операційні витрати	2 208,00	2 208,00	0	0
Всього:	193 317	193 418	+100,73	+0,05

Утеплення виробничих приміщень зменшить витрати електроенергії на опалення на 122,71 грн/БТП, але при цьому додадуться витрати на амортизація – 223,44 грн/БТП. Отже даний захід не рекомендується до впровадження.

Зменшення штату працівників та орендних площ.

Для зменшення витрат на утримання адміністративного персоналу пропонується звільнити 4-ох працівників, так як при даному виді діяльності підприємства та для даного етапу його розвитку їх утримання є неефективним і нерациональним.

В таблиці 3.15 перелічені працівники, який пропонується звільнити, а їх функції перекласти на тих працівників, що залишаться.

Таблиця 3.15

Заробітна плата адміністративного персоналу

Посада	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
1. Фінансовий директор	5000	2500
2. Проектант	3000	1500

3. Інженер-розробник	3000	1500
4. Юрист	3500	1750
Всього:	14500	7250

$ССВ=7250*0,3852=2792,7$ грн/БТП.

В таблиці 3.16 наведено ефект від впровадження даного заходу.

Таблиця 3.16

Ефект від зменшення штату працівників і орендних площ

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП		Відхилення	
	Фактичні	Проектні	абс., грн	віднос., %
1	2	3	4	5
1. Прямі матеріальні витрати				
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	117 459,00	0	0
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	110,02	0	0
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	3 000,00	0	0
1.4. ЄСВ	1 155,60	1 155,60	0	0
1.5. Амортизація	117,42	117,42	0	0
2. Загальновиробничі				
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	2 000,00	0	0
2.2. ЄСВ	770,4	770,4	0	0
2.3. Амортизація	74,66	74,66	0	0
2.4. Електроенергія	404,29	404,29	0	0
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	90,00	0	0
2.6. Оренда	3 300,00	3 300,00	0	0
2.7. Інші витрати	1 000,00	1 000,00	0	0
3. Адміністративні витрати				
3.1. Витрати на утримання апарату управління	22 500,00	15 250,00	-7 250,00	-32,22
3.2. ЄСВ	8 667,00	5 874,30	-2 792,70	-32,22
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	1 125,00	0	0
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	3 000,00	0	0
3.5. Амортизація	1 248,46	1 248,46	0	0
3.6. Електроенергія	429,68	429,68	0	0
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	648	0	0
3.8. Оренда	7 500,00	5 800	-1 700,00	-22,67
3.9. Витрати на зв'язок	150	150	0	0
3.9. Інші витрати	2 000,00	2 000,00	0	0
4. Витрати на збут				
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	4 500,00	0	0
4.2. ЄСВ	1733,4	1733,4	0	0
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	1 350,00	0	0
4.4. Амортизація	2 642,33	2 642,33	0	0
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	967	0	0
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	1 667,00	0	0
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	1 500,00	0	0
5. Інші операційні витрати	2 208,00	2 208,00	0	0

Всього:	193 317	181 574	-11 742,7	6,07
----------------	----------------	----------------	------------------	-------------

Отже, витрати на утримання адміністративних працівників зменшаться на 7250 грн/БТП, а витрати на соціальні заходи – на 2792,7 грн/БТП.

Зменшення штату працівників на 4 особи дозволить зменшити орендні площі адміністративних приміщень. Площа кімнати, що займається 4-ма особами, складає 25 м², тобто загальна орендна площа офісних приміщень зменшиться із 110 м² до 85 м². Так як орендна плата складає 136 грн/м², це дозволить економити 3400 грн/міс, або 1700 грн/БТП.

Припинення використання маніпулятора.

Для того, що мінімізувати витрати на збут, пропонується відмовитися від використання маніпулятора разом із послугами водія. Доставляти БТП до місця встановлення планується найманими засобами. Такий підхід дозволить усунути статті витрат, що наведені в таблиці 3.17.

Таблиця 3.17

Статті витрат на утримання та використання маніпулятора

Стаття витрат	ЗП, грн/міс.	ЗП, грн/БТП
1	2	3
1.Заробітна плата водія	3000	1500
2.ЄСВ водія	1 155,6	577,8
3.Амортизація маніпулятора	5 238,0	2 619,00
4.Витрати на поточний ремонт маніпулятора	900	450
5.Витрати на мастило для маніпулятора	150	75
6.Витрати на паливо, для маніпулятора	300	150
7.Страховання маніпулятора	334	167
8.Стоянка маніпулятора	250	125
Всього:	11327,6	5663,8

Припинення використання маніпулятора зменшить витрати на 5663,8 грн/БТП.

Для доставки БТП до місця встановлення планується укласти договір з вантажоперевізною компанією. Тариф перевезення вантажу – 5 грн/км. Так як ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» збуває свою продукцію в межах Київської обл., то нормативні витрати для перевезення одного БТП встановлені 1000грн/БТП, тобто 200 км. Отже, загальне зменшення витрат на збут при впровадженні даного заходу складе 4663,8 грн/БТП.

В таблиці 3.18 наведено ефект від впровадження даного заходу.

Таблиця 3.18

Ефект від усунення маніпулятора

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП		Відхилення	
	Фактичні	Проектні	абс., грн	віднос., %
1	2	3	4	5
1. Прямі матеріальні витрати				
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	117 459,00	0	0
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	110,02	0	0
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	3 000,00	0	0
1.4. ЄСВ	1 155,60	1 155,60	0	0
1.5. Амортизація	117,42	117,42	0	0
2. Загальновиробничі				
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	2 000,00	0	0
2.2. ЄСВ	770,4	770,4	0	0
2.3. Амортизація	74,66	74,66	0	0
2.4. Електроенергія	404,29	404,29	0	0
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	90,00	0	0
2.6. Оренда	3 300,00	3 300,00	0	0
2.7. Інші витрати	1 000,00	1 000,00	0	0
3. Адміністративні витрати				
3.1. Витрати на утримання апарату управління	22 500,00	22 500,00	0	0
3.2. ЄСВ	8 667,00	8 667,00	0	0
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	1 125,00	0	0
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	3 000,00	0	0
3.5. Амортизація	1 248,46	1 248,46	0	0
3.6. Електроенергія	429,68	429,68	0	0
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	648	0	0
3.8. Оренда	7 500,00	7 500,00	0	0
3.9. Витрати на зв'язок	150	150	0	0
3.9. Інші витрати	2 000,00	2 000,00	0	0
4. Витрати на збут				
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	3000	-1 500,00	-33,33
4.2. ЄСВ	1733,4	1 155,60	-577,80	-33,33
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	1 350,00		
4.4. Амортизація	2 642,33	23,33	-2 619,00	-99,12
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	0	-967,00	-100,00
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00			
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	2500	1 000,00	66,67
5. Інші операційні витрати	2 208,00	2 208,00	0	0
Всього:	193 317	188 653	-4663,8	2,41

3.3. Ефективність реалізації резервів зменшення витрат

Для відображення того, як кожен із запропонованих заходів впливає на зменшення собівартості продукції, згрупуємо фактичну калькуляцію собівартості і планові калькуляції по кожному заходу з відображенням змін у статтях витрат. В наведеній нижче таблиці статті витрат, які змінюються при впровадженні заходів, виділені жирним шрифтом.

Таблиця 3.19

Фактична та планові калькуляції собівартості одного БТП

Стаття витрат	Витрати, грн/БТП					Відмова від маніпулятора
	Фактичні	Зміна обладн.	Заміна звар. апарату	Утеплення	Зменшення штату і оренди	
1	2	3	4	5	6	7
1. Прямі матеріальні витрати						
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	84 059,00	117 459,00	117 459,00	117 459,00	117 459,00
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	110,02	58,16	110,02	110,02	110,02
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00
1.4. ЄСВ	1 155,60	1 155,60	1 155,60	1 155,60	1 155,60	1 155,60
1.5. Амортизація	117,42	117,42	130,75	117,42	117,42	117,42
2. Загально-виробничі						
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00
2.2. ЄСВ	770,4	770,4	770,4	770,4	770,4	770,4
2.3. Амортизація	74,66	74,66	74,66	298,10	74,66	74,66
2.4. Електроенергія	404,29	404,29	404,29	281,58	404,29	404,29
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	90,00	90,00	90,00	90,00	90,00
2.6. Оренда	3 300,00	3 300,00	3 300,00	3 300,00	3 300,00	3 300,00
2.7. Інші витрати	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00
3. Адміністративні витрати						
3.1. Витрати на утримання апарату управління	22 500,00	22 500,00	22 500,00	22 500,00	15 250,00	22 500,00
3.2. ЄСВ	8 667,00	8 667,00	8 667,00	8 667,00	5 874,3	8 667,00
3.3. Витрати на службові	1 125,00	1 125,00	1 125,00	1 125,00	1 125,00	1 125,00

відрадженьня						
--------------	--	--	--	--	--	--

продовження таблиці 3.19

1	2	3	4	5	6	7
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00
3.5. Амортизація	1 248,46	1 248,46	1 248,46	1 248,46	1 248,46	1 248,46
3.6. Електроенергія	429,68	429,68	429,68	429,68	429,68	429,68
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648,00	648,00	648,00	648,00	648,00	648,00
3.8. Оренда	7 500,00	7 500,00	7 500,00	7 500,00	5 800	7 500,00
3.9. Витрати на зв'язок	150	150	150	150	150	150
3.9. Інші витрати	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00
4. Витрати на збут						
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	4 500,00	4 500,00	4 500,00	4 500,00	3 000,00
4.2. ЄСВ	1733,4	1733,4	1733,4	1733,4	1733,4	1 155,60
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	1 350,00	1 350,00	1 350,00	1 350,00	1 350,00
4.4. Амортизація	2 642,33	2 642,33	2 642,33	2 642,33	2 642,33	23,33
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967,00	967,00	967,00	967,00	967,00	0,00
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	1 667,00	1 667,00	1 667,00	1 667,00	1 667,00
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	2 500,00
5. Інші операційні витрати	2 208,00	2 208,00	2 208,00	2 208,00	2 208,00	2 208,00
Всього:	193 317	159 917	193 278	193 418	181 574	188 653
Відхилення від фактичної собівартості, %		-17,28	-0,02	+0,05	-6,07	-2,41

Найбільший ефект щодо зменшення собівартості продукції спричинив перехід на обладнання середнього цінового діапазону – зменшення на 17,28%.

Ефекту від впровадження інверторного зварювального апарату практично не відчувається – зменшення собівартості на 0,02%, тому цей захід не є ефективним.

Чимале зменшення собівартості зумовив захід із зменшення штату адміністративних працівників і орендних площ – на 6,07%.

Також актуальним є захід із припинення використання маніпулятора і перехід на співпрацю вантажоперевізними компаніями – дозволяє зменшити собівартість продукції на 2,41%.

А от утеплення виробничих приміщень навпаки, збільшує витрати виробництва на 0,05%.

Отже, актуальними виявилися наступні заходи зменшення собівартості продукції ТОВ «Алтен Консалтинг Груп»:

1. Комплектування БТП обладнанням середнього цінового діапазону;
2. Зменшення штату адміністративних працівників і оренди площ загальногосподарського використання;
3. Припинення використання власного маніпулятора для доставки БТП до місця встановлення, перехід на співпрацю з вантажоперевізними організаціями.

В таблиці 3.20 наведені фактична калькуляція собівартості і сумарна планова калькуляція з врахуванням реалізації резервів при здійсненні вище зазначених заходів.

Таблиця 3.20

Фактична та сумарна планова калькуляції собівартості одного БТП

Стаття витрат	Фактичні	Частка, %	Планові	Частка, %
1	2	3	4	5
1. Прямі матеріальні витрати				
1.1. Сировина і матеріали	117 459,00	62,21	84 059,00	58,59
1.2. Електроенергія на технологічні потреби	110,02	0,06	58,16	0,04
1.3. Витрати на оплату праці	3 000,00	1,59	3 000,00	2,09
1.4. ЄСВ	1 155,60	0,61	1 155,60	0,81
1.5. Амортизація	117,42	0,06	130,75	0,09
2. Загальноновиробничі				0,00
2.1. Витрати на управління виробництвом	2 000,00	1,06	2 000,00	1,39
2.2. ЄСВ	770,4	0,41	770,4	0,54
2.3. Амортизація	74,66	0,04	74,66	0,05
2.4. Електроенергія	404,29	0,21	404,29	0,28
2.5. Витрати на утримання і експлуатація	90,00	0,05	90,00	0,06

продовження таблиці 3.20

1	2	3	4	5
2.6. Оренда	3 300,00	1,75	3 300,00	2,30
2.7. Інші витрати	1 000,00	0,53	1 000,00	0,70
3. Адміністративні витрати				0,00
3.1. Витрати на утримання апарату управління	22 500,00	11,92	15 250,00	10,63
3.2. ЄСВ	8 667,00	4,59	5 874,3	4,09
3.3. Витрати на службові відрядження	1 125,00	0,60	1 125,00	0,78
3.4. Представницькі та організаційні витрати	3 000,00	1,59	3 000,00	2,09
3.5. Амортизація	1 248,46	0,66	1 248,46	0,87
3.6. Електроенергія	429,68	0,23	429,68	0,30
3.7. Витрати на утримання і експлуатацію	648	0,34	648	0,45
3.8. Оренда	7 500,00	3,97	5 800	4,04
3.9. Витрати на зв'язок	150	0,08	150	0,10
3.9. Інші витрати	2 000,00	1,06	2 000,00	1,39
4. Витрати на збут				0,00
4.1. Витрати на оплату праці	4 500,00	2,38	3 000,00	2,09
4.2. ЄСВ	1733,4	0,92	1 155,60	0,81
4.3. Витрати на рекламу та участь у виставках	1 350,00	0,71	1 350,00	0,94
4.4. Амортизація	2 642,33	1,40	23,33	0,02
4.5. Витрати на обслуговування основних засобів	967	0,51	0,00	0,00
4.6. Витрати на гарантійне обслуговування.	1 667,00	0,88	1 667,00	1,16
4.7. Інші витрати, пов'язані зі збутом	1 500,00	0,79	2 500,00	1,74
5. Інші операційні витрати	2 208,00	1,17	2 208,00	1,54
Всього:	193 317	100	143 472,23	100
Відхилення від фактичної собівартості, %			25,78	

В таблиці 3.21 наведений розрахунок рентабельності виробництва одного БТП після впровадження заходів із зниження витрат виробництва.

Таблиця 3.21

Рентабельність виробництва одного БТП після впровадження заходів

Показник	Величина		Од. вим.
	до впровадження	після впровадження	
1	2	3	4
1. Виручка від реалізації (з ПДВ)	250 000,00	250 000,00	грн/БТП
2. Виручка від реалізації (без ПДВ)	208 333,33	208 333,33	грн/БТП
3. Собівартість виготовленої продукції	193 317,26	143 472,23	грн/БТП
4. Чистий прибуток	15 016,07	68 861,10	грн/БТП
5. Рентабельність	7,77	45,2	%

Реалізація запропонованих заходів із зниження витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» дозволить скоротити витрати на 49 845,03 грн/БТП, що на 25,78% менше від попередніх показників, при цьому рентабельність операційної діяльності збільшиться з 7,7% до 45,2%.

Висновки до розділу III

Для зменшення витрат виробництва були визначені резерви їх зменшення. Розроблені заходи щодо зменшення витрат проводилося за елементами, які мали найбільші питомі частки у собівартості продукції: сировина і матеріали, витрати на утримання адміністративного персоналу, оренда, витрати на збут. Розробивши заходи з реалізації резервів зниження витрат виробництва була визначена їх ефективність – як окремо по кожному заходу, так і сумарна від реалізації актуальних заходів. Не всі запропоновані заходи дали відчутний ефект: ефекту від впровадження інверторного зварювального апарату практично не відчувається – зменшення собівартості лише на 0,02%, а утеплення виробничих приміщень взагалі збільшує витрати виробництва на 0,05%.

Найбільший ефект щодо зменшення собівартості продукції спричинив перехід на обладнання середнього цінового діапазону – зменшення на 17,28%.

Чимале зменшення собівартості зумовив захід із зменшення штату адміністративних працівників і орендних площ – на 6,07%.

Також актуальним є захід із припинення використання маніпулятора і перехід на співпрацю вантажоперевізними компаніями – дозволяє зменшити собівартість продукції на 2,41%.

Реалізація економічно-обґрунтованих заходів із зниження витрат виробництва ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» дозволить скоротити витрати на 49 845,03 грн/БТП, що на 25,78% менше від попередніх показників, при цьому рентабельність виробництва одиниці продукції збільшиться з 7,7% до 45,2%.

РОЗДІЛ IV. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Законодавство України про охорону праці базується на Конституції України і складається із Закону України „Про охорону праці”, Закону України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”, Закону України „Про пожежну безпеку”, Основ законодавства України про охорону здоров'я та інших прийнятих відповідно до них актів законодавства, що регулюють суспільні відносини у галузі охорони праці.

Закон України „Про охорону праці” визначає основні принципи організації охорони праці на підприємствах України. Так, згідно ст. 37 до органів державного управління охороною праці відносяться:

- Кабінет Міністрів України;
- Державний комітет України по нагляду за охороною праці;
- міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади;
- місцева державна адміністрація, місцеві Ради.

Статті 38-41 визначають повноваження цих органів в галузі охорони праці.

Державний нагляд та державний контроль за охороною праці згідно ст. 38 Закону здійснюють:

- Державний комітет України по нагляду за охороною праці;
- Державний комітет України з ядерної та радіаційної безпеки;
- органи державного пожежного нагляду управління пожежної охорони Міністерства внутрішніх справ України;
- органи та заклади санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України.
- Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів про охорону праці здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці здійснюють (ст. 46 Закону):

- трудові колективи через обраних ними уповноважених;
- професійні спілки - в особі своїх виборних органів і представників.

Згідно ст. 47 Закону уповноважені трудових колективів з питань охорони праці мають право безперешкодно перевіряти на підприємстві виконання вимог щодо охорони праці і вносити обов'язкові для розгляду власником пропозиції про усунення виявлених порушень нормативних актів з безпеки і гігієни праці.

Для виконання цих обов'язків власник за свій рахунок організовує навчання і звільняє уповноваженого з питань охорони праці від роботи на передбачений колективним договором строк із збереженням за ним середнього заробітку.

Уповноважені трудових колективів діють відповідно до типового положення, затвердженого Державним комітетом України по нагляду за охороною праці за погодженням з профспілками.

Стаття 31 Закону встановлює види штрафних санкцій, що можуть бути застосованими до підприємств, організацій та установ за порушення нормативних актів про охорону праці, невиконання розпоряджень посадових осіб органів державного нагляду з питань безпеки, гігієни праці і виробничого середовища підприємства, організації.

Також, згідно з Законом України „Про охорону праці” на підприємстві повинна бути створена служба охорони праці, яка підпорядковується безпосередньо керівникові підприємства і прирівнюється до основних виробничо-технічних служб. Структура та чисельність служби охорони праці залежить від небезпечності і шкідливості виробництва та чисельності працюючих.

Закон України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” відповідно до Конституції України та Основ законодавства України про загальнообов'язкове

державне соціальне страхування визначає правову основу, економічний механізм та організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві (далі - страхування від нещасного випадку).

Закону України „Про пожежну безпеку” визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності.

Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій галузі з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості.

Стан та ефективність охорони праці на ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» можна охарактеризувати за допомогою наступних коефіцієнтів:

1. *Коефіцієнт частоти травматизму* $K_{\text{ч}}$ - визначає число нещасних випадків, що припадають на 100 працюючих за певний період:

$$K_{\text{ч}} = (n / \Pi) * 100; \quad (4.1)$$

де n - кількість нещасних випадків за звітний період;

Π - середньо облікова кількість працюючих.

2. *Коефіцієнт частоти випадків захворювань* $K_{\text{з}}$ характеризує кількість захворювань протягом звітного періоду (в розрахунку на 100 працівників);

$$K_{\text{з}} = (З * 100) / \Pi; \quad (4.2)$$

де $З$ - кількість випадків захворювань.

3. *Коефіцієнт важкості захворювань* $K_{\text{вз}}$.

$$K_{\text{вз}} = Дз / З; \quad (4.3)$$

де Дз - сумарна кількість днів непрацездатності за звітний період.

4. Коефіцієнт небезпеки робочих місць К_{рм}:

$$K_{рм} = P_{н} / P_{з}; \quad (4.4)$$

де Р_н - кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм;

Р_з - загальна кількість робочих місць.

5. Коефіцієнт умов праці К_п:

$$K_{п} = P_{н} / П; \quad (4.5)$$

де П_н - чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам;

П - загальна чисельність працівників.

Результати розрахунків за даними коефіцієнтами згрупуємо у таблицю 4.1.

Таблиця 4.1

Аналіз стану охорони праці на ТОВ «Алтен Консалтинг Груп»

Назва коефіцієнту	Роки		
	2011	2012	2013
1	2	3	4
1.Середньооблікова кількість працюючих (П).	40	26	17
2.Кількість нещасних випадків за звітний період.	1	-	-
3.Загальна кількість днів непрацездатності за всіма нещасними випадками за звітний період (Д)	7	-	-
4.Кількість випадків захворювань (З).	1	3	1
5.Сумарна кількість днів непрацездатності за звітний період (Дз).	10	19	5
6.Коефіцієнт частоти травматизму (Кч).	2,5	-	-
7.Коефіцієнт частоти випадків захворювань (Кз).	2,50	11,54	5,88
8.Коефіцієнт важкості захворювань (Квз).	10,00	6,33	5,00
9.Коефіцієнт небезпеки робочих місць (Крм).	-	-	-
10.Коефіцієнт умов праці (Кп).	-	-	-

З таблиці 4.1 видно, що показники травматизму і захворюваності на підприємстві є досить низькими. Це свідчить про ефективність заходів охорони праці на підприємстві.

Заходи щодо попередження травматизму на підприємстві зводяться до

усунення сприятливих причин його виникнення. На досліджуваному підприємстві проводиться ретельне розслідування кожного випадку травматизму чи захворювання з виявленням причин, що призвели до нього і уживаються відповідні заходи по усуненню їх. Крім того, систематично за визначені періоди (місяць, квартал, рік) аналізуються усі випадки травм по їхньому характері і причинам. Такий аналіз дозволяє встановити найбільш часті і характерні для даного підприємства причини травматизму і зосередити основні зусилля на їхньому усуненні. Розслідування кожного конкретного випадку проводиться безпосередньо на місці події в той же чи наступний день за участю представників адміністрації, медпункту і профспілкових органів. Періодичний аналіз травматизму проводиться профспілковими органами й адміністрацією з залученням працівників медпункту і робітника активу.

Максимальна механізація технологічних процесів, спрямована на ліквідацію ручних операцій, є одним з основних напрямків у попередженні травматизму на досліджуваному підприємстві. Технологічні процеси повинні виключати чи принаймні, скорочувати до мінімуму зустрічні чи перехресні вантажопотоки, ручне перенесення чи перевантаження виробів, підйом вантажів і т.п.

Для складування виробів і матеріалів, а також запасних частин і устаткування на підприємстві відводяться спеціальні безпечні місця, щоб не захаращувати ними робочі площі, проходи і т.д.

Деталі машин і агрегатів, що рухаються й обертаються, а також місця можливого зіткнення з гарячими поверхнями підлягають на підприємстві обов'язковому огороженню. Таке огороження проводиться кожухами, сітками, ґратами, щитами і т.д.

Все електроустаткування обов'язково заземлюється, причому стан заземлення періодично контролюється й у випадку виявлення його порушення виправляється. Особливо ретельно на підприємстві стежать за гарною ізоляцією електропроводів, охороняючи її від можливих ушкоджень. Місця відкритих контактів (клеми, рубильники і т.п.) відгороджуються захисними щитками чи

кожухами. Підйомно-транспортне устаткування (домкрати і напільні крани), а також апарати, що знаходяться під тиском, підлягають періодичному контролю з боку спеціальної інспекції котлонагляду. При виявленні дефектів експлуатація їх не допускається до повного усунення цих дефектів.

Гарне освітлення на підприємстві, підтримка чистоти і порядку на робочому місці в цілому також сприяють скороченню травматизму.

Щодо заходів по запобіганню пожеж, то на досліджуваному підприємству, згідно вимог законодавства, розроблені положення, інструкції щодо забезпечення пожежної безпеки. Забезпечується додержання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду. Організовується навчання працівників правилам пожежної безпеки та ведеться пропаганда заходів щодо їх забезпечення.

ВИСНОВКИ

Витрати підприємства – один з основних показників діяльності підприємства. Від рівня витрат залежать собівартість продукції, фінансові результати діяльності підприємства, його фінансовий стан.

В процесі написання дипломної роботи були виконані усі поставлені завдання, а саме: проаналізовано фінансову діяльність і стан ТОВ «Алтен Консалтинг Груп», досліджені витрати виробництва продукції та згруповані за статтями калькуляції, знайдено резерви зниження витрат виробництва та обґрунтовано заходи щодо їх зниження.

В першому розділі дипломної роботи розкрито економічну сутність поняття «витрати» та їх роль в діяльності підприємства, зроблено класифікацію витрат, оглянуто еволюцію наукових підходів до розвитку процесів управління витратами та досліджені сучасні підходи і концепції до управління витратами промислового підприємства.

В другому розділі роботи подано характеристику фінансово-господарської діяльності ТОВ «Алтен Консалтинг Груп» та показано динаміку основних техніко-економічних показників роботи підприємства за останні три роки роботи. Проаналізувавши їх видно, що підприємство досі знаходиться в стані пошуку своєї ринкової ніші, адже нестабільними є обсяги реалізації продукції – у 2012р. обсяг виробництва і реалізації продукції по відношенню до 2011р. зріс на 69%, а вже у 2013р. впав на 50,5%. Тим не менш останні два звітні роки характеризуються відносною стабільністю, однак фінансові показники хоч і стабільні, але негативні. За останні два роки підприємство несе збитки, проте спостерігається тенденція наближення до нульового збитку. Негативні фінансові результати пов'язані, в першу чергу, із неоптимальною організаційною структурою та неефективним використанням основних засобів.

В третьому розділі роботи запропоновані заходи щодо зниження витрат виробництва. Зменшення витрат проводилося за елементами витрат, які мали найбільші питомі частки у собівартості продукції: сировина і матеріали,

витрати на утримання адміністративного персоналу, оренда, витрати на збут. Розробивши заходи з реалізації резервів зниження витрат виробництва була визначена їх ефективність – як окремо по кожному заходу, так і сумарна від реалізації актуальних заходів. Не всі запропоновані заходи дали відчутний ефект: заміна зварювального апарату практично не знизила собівартість БТП, а утеплення виробничих приміщень взагалі спричинило її збільшення за рахунок великих капітальних вкладень для реалізації даного заходу. Тим не менш інші заходи виявилися значно ефективнішими і їх сумарний ефект виразився у зниженні собівартості БТП до 143 472,23 грн, що більш ніж на чверть менше за фактичну собівартість продукції підприємства. Завдяки цьому рентабельність виробництва продукції збільшилася з 7,7% до 45,2%. Завдяки такому збільшенню рентабельності виробництва можна зменшити ціну продукції, тим самим збільшивши її конкурентоспроможність. Слід зауважити, що розрахунок собівартості продукції і рентабельності її виробництва проводився тільки за основним видом діяльності і не враховував витрат, пов'язаних із інвестиційною діяльністю підприємства, витрат на соціальний розвиток та інших операційних витрат, тому загальна рентабельність операційної діяльності буде меншою.

В четвертому розділі зроблено аналіз стану охорони праці та екології на ТОВ «Алтен Консалтинг Груп», згідно якого видно, що питанням охорони праці приділяється значна увага – про що свідчить відсутність травматизму на підприємстві за аналізований період. Підприємство не завдає великої шкоди навколишньому середовищу – про що свідчать розміри викидів шкідливих речовин, які значно менші за допустимі.

Загалом питанням зниження витрат виробництва потрібно приділяти велику увагу, адже від них напряду залежить собівартість виготовленої продукції і, відповідно, рентабельність усього виробництва.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати".
2. Податковий кодекс України: за станом на 30 трав. 2014 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2010. — (Бібліотека офіційних видань).
3. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посібник / І. В. Ковальчук. - К. : Знання, 2008. - 679 с.
4. Дем'яненко С.І. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 347 с.
5. Каплан, Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. С. Нортон, Д. П. Каплан : [пер. с англ.]. — М.: ЗАО Олимп-Бизнес, 2003. — 304 с.
6. Давидович І.Є. Управління витратами : навч. посібн. / І.Є. Давидович. — Вид. 2-ге. — Тернопіль : Вид-во "Економічна думка", 2004. — 228 с.
7. Грегори Х. Ватсон. Стратегический бенчмаркинг стимулирует развитие предприятий / Грегори Х. Ватсон // Деловое совершенство. — 2006. — № 9. — С. 29.
8. Вольвач І.Ю. Досвід впровадження логістичної концепції виробництва “JUST-IN-TIME” / І.Ю. Вольвач // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — № 4. — Т. 2. — С. 250–254.
9. Вумек Дж.П. Бережливое производство: Как избавиться от потерь и добиться процветания вашей компании : пер. с англ. / Дж.П. Вумек, Д.Т. Джонс. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. — 473 с.
10. Карпов А. Сила простоты и логики. Управ-ленческий учет по ТОС / А. Карпов // Управленческий учет и бюджетирование. — 2008. — № 5. — С. 81–83.
11. Лесных В. Минимизация транзакционных издержек / В. Лесных, Е. Попов // Общество и экономика. — 2005. — № 5. — С. 36–53.

- 12.Олініченко К.С. Економічні аспекти еволюції поглядів на управління витратами / К.С. Олініченко // Вісник міжнародного Слов'янського університету. Серія: Економічні науки. – 2007. – № 1. – С. 29–37.
- 13.Попова Т.Д. Концепция управленческого учета в системе обеспечения качества продукции и услуг : автореф. дис. док. экон. наук / Т.Д. Попов. – Ростов-на-Дону, 2002. – 35 с.
- 14.Портер М. Міжнародна конкуренція. Конкурентна перевага країн / М. Портер. – М.: Міжнародні відносини, 1993. – 896 с.
- 15.Слезко Т. Методы учета затрат “стан-дарт-кост” и нормативный: история и современность / Т. Слезко // Бухгалтер-ский учет и аудит. – 2007. – № 7. – С. 3–8.
- 16.Сопко В. Таргет-костинг як метод конт-ролю витрат і прибутку / В. Сопко, Л. Тринька // Наукові записки ТНЕУ. – 2006. – № 15. – С. 207–211.
- 17.Шапіро І.А. Характеристика основних підходів до формування систем управління витратами промислових підприємств / І.А. Шапіро // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 1 (10). – С. 263–270.
- 18.Николаева, О. Е. Стратегический управленческий учет / О. Е. Николаева, О. В. Алексеева. – М.: Едиториал, УРСС, 2003.– 304 с.
- 19.Уорд, К. Стратегический управленческий учёт / К. Уорд : [пер. с англ.]. – М.: ЗАО Олимп-Бизнес, 2002. – 448 с.
- 20.Шанк, Дж. Стратегическое управление затратами / Дж. Шанк, В. Говиндараджан. – СПб.: Бизнес Микро, 1999. –С.20–24
- 21.Кузьменко В.П. Вертикальна інтеграція як фактор економічного зростання країн пострадянського простору/ В.П. Кузьменко // Стратегічна панорама.– 2002. –№4.–С.101–112. – Режим доступу: <http://www.niisp.gov.ua>.
- 22.Голов, С. Ф. Управлінський облік: підручник. – 3-є вид. / С. Ф. Голов.– К.: Лібра, 2006. – 704 с.

23. Хан, Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
24. Редченко, К. Таргет-костинг или искусство делать дешевле / К. Редченко // Менеджмент и менеджер. – 2003. – № 11. – С. 45–50.
25. Анискин, Ю. П. Планирование и контроллинг: учебник / Ю. П. Анискин. – 3-е изд., стер. – М.: Омега-Л, 2007. – 280 с.
26. Любушин, Н. П. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: учеб. пособие для вузов / Н. П. Любушин, В. Б. Лещева, В. Г. Дьякова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 470 с.
27. Несвет В.И. К вопросу формирования концепции управления себестоимостью продукции / В.И. Несвет // Вісник економічної науки України. – 2006. – №1(9). – С. 109–113.
28. Хотинская Г.И. Концептуальные основы управления затратами / Г.И. Хотинская // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – №1. – С. 28–33.
29. Д. Р. Хенсен та ін. / Управлінський облік: пер. з англ. 5-го канад. вид. – К.: Міленіум, 2002. – 974 с.
30. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. – Ч.1: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 368 с.
31. Савчук В.П. Стратегическое управление издержками / В.П. Савчук // Стратегии. – 2004. – № 11. – С. 17-18. – Режим доступа: <http://www.logistics.ru>.
32. Данько М.С. Трансакції як чинник активізації інноваційної діяльності / М.С. Данько // Проблеми науки. – 2006. – №3. – С. 2–10
33. Вільямсон О.Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів. – Наук. ред. укр. перекл. С.Бушуєв. – К.: «АРТЕК», 2001. – 472 с.
34. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. – Пер. з англ. І.Дзюба. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

- 35.Гришко Н.В. Сучасні концепції управління витратами промислових підприємств / Н.В. Гришко // Культура народів Причорномор'я. — 2007. — № 99. — С. 33-38.
- 36.Виноградов О.А. Методи аналізу конкурентоспроможності впровадження інновацій на засадах маркетингу / О.А. Виноградов// Актуальні проблеми економіки. — 2006. — №1(55). — С. 65–73.
- 37.Мамот В. Модель розподілу конкурентних переваг підприємств у економічному просторі / В. Мамот // Економіст. — 2002. — №5. — С. 64–67.
- 38.Макухін Г.А. Оцінка трансакційних витрат підприємства: Автореф. дис.. к-та. екон. наук: 08.06.01 / Східноукр. ун-т ім В.Даля. — Луганськ, 2005. — 20 с.
- 39.Буркинський Б., Савчук С. Інноваційний рівень виробництва та конкурентоспроможність чорної металургії України / Б. Буркинський, С.Савчук // Економіка України. — 2006. — № 4. — С. 4–15.
- 40.Корінев В.Л. Дослідження впливу ціни на прибутковість діяльності підприємства / В.Л. Корінев // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — №2(44). — С. 92–98.
- 41.Губачова О.М., Мельник С.І. Облік у зарубіжних країнах.: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 432 с.
- 42.Porter M.E. Competition in global industries Boston (Mass.): Harvard Business School press, 1986/ — Р. 38–42.
- 43.Пырков В. В. Современные тепловые пункты. Автоматика и регулирование.— К.: ІІ ДП «Такі справи», 2008.— 252 с.: ил. — Режим доступу: <http://www.energsovet.ru/entech.php?idd=31>
- 44.Теплова ізоляція будівель: ДБН В.2.6–31:2006. — [Чинні від 2007–04–01] // Мінбуд України. — К.: Укрархбудінформ, 2006. — 65 с.

ДОДАТОК А
Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства за 2012 рік

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	2	2
- первісна вартість	011	2	2
- накопичена амортизація	012	(0)	(0)
Незавершене будівництво	020	1703	1842
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	146	69
- первісна вартість	031	703	523
- знос	032	(557)	(454)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	31	31
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080	1882	1944
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	254	47
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	0	1
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	112	0
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	805	2577
- первісна вартість	161	805	2577
- резерв сумнівних боргів	162	(0)	(0)
Дебіторська заборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	0	1
- за виданими авансами	180	0	0
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	590	839
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	0	8
- у т.ч. в касі	231	0	0
- в іноземній валюті	240	0	0
Інші оборотні активи	250	0	0
Усього за розділом II	260	1761	3473

III. Витрати майбутніх періодів	270	0	0
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	0
Баланс	280	3643	5417

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	2	2
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	1366	1366
Резервний капітал	340	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	-775	-892
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(0)	(0)
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I	380	593	476
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
З рядка 420 графа 4 Сума благодійної допомоги (421)	421	0	
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	0	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	2142
Відстрочені податкові зобов'язання	460	5	4
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	5	2146
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	28	0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2647	2132
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	0	0
- з бюджетом	550	11	11
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	15	19
- з оплати праці	580	38	83
- з учасниками	590	0	0
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	306	550
Усього за розділом IV	620	3045	2795
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	3643	5417

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати за 2012 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	8232	2412
Податок на додану вартість	015	1372	402
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	6860	2010
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(6467)	(2200)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	393	0
- збиток	055	(0)	(190)
Інші операційні доходи	060	1	1347
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061	0	0
Адміністративні витрати	070	(433)	(562)
Витрати на збут	080	(1)	(1)
Інші операційні витрати	090	(72)	(51)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	0	544
- збиток	105	(112)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	0	0
Інші доходи	130	31	0
З рядка 130 графа 3 Дохід, пов'язаний з благодійною допомогою (131)	131	0	
Фінансові витрати	140	(5)	(5)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(31)	(0)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	0	539
- збиток	175	(117)	(0)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	176	0	0
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(0)	(0)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	0	539
- збиток	195	(117)	(0)
Надзвичайні:			
- доходи	200	0	0
- витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Частка меншості	215	0	0
Чистий:			
- прибуток	220	0	539
- збиток	225	(117)	(0)

Забезпечення матеріального заохочення	226	0	0
---------------------------------------	-----	---	---

ДОДАТОК В
Елементи операційних витрат за 2012 рік

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	6087	1760
Витрати на оплату праці	240	372	463
Відрахування на соціальні заходи	250	141	168
Амортизація	260	60	46
Інші операційні витрати	270	313	376
Разом	280	6973	2813

ДОДАТОК Г
Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства за 2013 рік

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	2	1
- первісна вартість	011	2	1
- накопичена амортизація	012	(0)	(1)
Незавершене будівництво	020	1842	2221
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	69	95
- первісна вартість	031	523	524
- знос	032	(454)	(429)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	31	31
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080	1944	2348
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	47	38
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	1	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	0	0
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	2577	1657
- первісна вартість	161	2577	1657
- резерв сумнівних боргів	162	(0)	(0)
Дебіторська заборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	1	1
- за виданими авансами	180	0	0
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	839	675
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	8	0
- у т.ч. в касі	231	0	0
- в іноземній валюті	240	0	0
Інші оборотні активи	250	0	0
Усього за розділом II	260	3473	2371

III. Витрати майбутніх періодів	270	0	0
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	0
Баланс	280	5417	4719

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	2	2
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	1366	1366
Резервний капітал	340	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	-892	-931
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(0)	(0)
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I	380	476	437
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
З рядка 420 графа 4 Сума благодійної допомоги (421)	421	0	
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	0	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	2142	2142
Відстрочені податкові зобов'язання	460	2	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	2146	2142
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	0	0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2132	1765
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	0	0
- з бюджетом	550	11	6
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	19	9
- з оплати праці	580	83	39
- з учасниками	590	0	0
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	550	321
Усього за розділом IV	620	2795	2140
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	5417	4719

ДОДАТОК Д

Звіт про фінансові результати за 2013 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	4075	8232
Податок на додану вартість	015	678	1372
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	3397	6860
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(3208)	(6467)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	189	393
- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	126	1
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061	0	0
Адміністративні витрати	070	(304)	(433)
Витрати на збут	080	(2)	(1)
Інші операційні витрати	090	(53)	(72)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	0	0
- збиток	105	(42)	(112)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	0	0
Інші доходи	130	23	31
Фінансові витрати	140	(0)	(0)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(19)	(31)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	0	0
- збиток	175	(38)	(117)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	176	0	0
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(1)	(0)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	0	0
- збиток	195	(39)	(117)
Надзвичайні:			
- доходи	200	0	0
- витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Частка меншості	215	0	0
Чистий:			
- прибуток	220	0	0
- збиток	225	(39)	(117)
Забезпечення матеріального заохочення	226	0	0

ДОДАТОК Е
Елементи операційних витрат за 2013 рік

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	3029	6087
Витрати на оплату праці	240	268	372
Відрахування на соціальні заходи	250	105	141
Амортизація	260	30	60
Інші операційні витрати	270	133	313
Разом	280	3565	6973